

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

program coordonat de
World Vision
ROMÂNIA

Prevenirea și gestionarea violenței și bullyingului în școală

Ghid digital pentru cadre didactice și consilieri școlari

Autor: Oancea Raluca
2025

CUPRINS

CUPRINS.....	2
Cuvânt înainte.....	3
Modul 1 – Recunoașterea semnelor de violență și bullying.....	4
1.1 Ce este bullying-ul și care este diferența între conflict și bullying?.....	4
1.2 Tipuri de bullying.....	6
1.3 Semnale de alarmă în comportamentul elevilor.....	7
1.3.1 Semne și simptome care pot indica faptul că un elev este victima hărțuirii.....	7
1.3.2 Semne care pot indica faptul că un elev a devenit un agresor (“bully”).....	8
1.3.3 Caracteristici ale copiilor care devin ținte ale bullying-ului (victime).....	9
1.4 Bullying-ul ca dinamică de grup.....	9
Modul 2 – Metode de Prevenție și intervenție.....	11
2.1 Componentele abordării educaționale globale pentru prevenirea și abordarea bullying-ului.....	11
2.2 Prevenire și intervenție.....	14
2.2.1. La nivel individual - elevii.....	14
2.2.2. La nivel de școală.....	16
2.2.3. La nivel familial.....	20
2.3 Managementul conflictului.....	22
2.3.1. Evoluția unui conflict.....	22
2.3.2. Icebergul conflictului.....	23
2.3.3. Orientări fundamentale în gestionarea conflictului.....	23
2.3.4. Medierea conflictelor școlare în 5 pași.....	25
2.4. Programe exemplare de bune practici anti-bullying.....	27
Modul 3 – Gestionarea cazurilor de bullying.....	29
3.1. Pași de intervenție.....	29
3.2. Roluri în echipa de intervenție.....	30
3.3. Combaterea bullying-ului - instrumente utile.....	31
3.4. Procedura de intervenție a cadrelor didactice în situațiile de bullying școlar.....	31
3.5. Evaluarea intervenției în situațiile de bullying școlar.....	34
Modul 4 – Raportare și colaborare instituțională.....	36
4.1. Cadrul legal al legislației anti-bullying.....	36
4.2. Etapele raportării și rolul instituțiilor.....	39
4.3. Exemplu de bune practici.....	41
Modul 5 – Suport pentru victime și martori.....	43
5.1. Impactul bullying-ului.....	43
5.2. Ascultarea activă.....	44
5.3. Intervenție de sprijin în situație de bullying.....	47
5.4. Colaborarea cu părinții în situație de bullying.....	48
5.5. Resurse utile.....	50
Bibliografie selectivă.....	53

Cuvânt înainte

Violența și fenomenul de bullying reprezintă amenințări la adresa siguranței, echității și incluziunii în mediul educațional. Într-o comunitate marcată de diversitate, presiune socială și transformări digitale rapide, cadrele didactice și consilierii școlari se confruntă cu provocări din ce în ce mai complexe în identificarea, prevenirea și gestionarea acestor comportamente. Manualul “Prevenirea și gestionarea violenței și bullyingului în școală - Ghid digital pentru cadre didactice și consilieri școlari” se adresează profesioniștilor din domeniul educației care își asumă un rol activ în promovarea unui climat școlar sigur și protector, bazat pe respect reciproc, empatie și responsabilitate. Fundamentat pe cercetări recente, reglementări naționale relevante și bune practici pedagogice, materialul oferă un cadru comprehensiv și aplicabil de acțiune împotriva violenței în școli.

Structura manualului urmează planul detaliat al sesiunii de formare de 4 ore și are în componență cinci module care vizează: recunoașterea semnelor de violență și bullying, metode de prevenire și intervenție, gestionarea cazurilor raportate, proceduri de raportare și colaborare interinstituțională, precum și acordarea suportului psihologic victimelor și martorilor. Fiecare modul include nu doar fundamente teoretice, ci și activități practice, studii de caz și instrumente de lucru menite să faciliteze dezvoltarea competențelor profesionale și personale ale participanților. Printr-o abordare integrativă și participativă, acest manual își propune să devină un ghid pentru toți cei care își asumă misiunea de a transforma școala într-un spațiu sigur, incluziv și centrat pe nevoile elevilor.

Ghidul și cursul de formare au fost elaborate în cadrul Proiectului “Harmony – Viitorul începe cu respect”, care este implementat de Asociația Împreună pentru Viitor Constanța, în cadrul Programului SAVE („School Anti-Violence Ecosystem”), coordonat de Fundația World Vision România și cofinanțat de Uniunea Europeană.

Modul 1 – Recunoașterea semnelor de violență și bullying

Violența și bullying-ul în mediul școlar reprezintă amenințări serioase la adresa siguranței, stării de bine și dezvoltării armonioase a elevilor. Conform raportului “În spatele cifrelor: Eliminarea violenței și a hărțuirii în școli”¹ elaborat de UNESCO în 2019, aproape unul din trei elevi din lume a fost victimă a bullying-ului cel puțin o dată în ultima lună. România nu face excepție: studiile realizate de organizația Salvați Copiii și menționate în articolul “Semnal de alarmă: Numărul cazurilor de bullying din școli a crescut cu aproape o treime” arată că în mediul școlar din țară, peste 73% dintre elevi declară că au asistat la acte de bullying, iar 3 din 10 recunosc că au fost excluși și amenințați cu bătaia sau lovirea de către colegi (Salvați Copiii, 2023)².

În acest context, abilitatea cadrelor didactice și a consilierilor școlari de a recunoaște semnele bullying-ului devine esențială. Prevenirea începe cu înțelegerea corectă a fenomenului și cu observarea atentă a comportamentelor elevilor, fie că aceștia sunt victime, agresori sau martori.

1.1 Ce este bullying-ul și care este diferența între conflict și bullying?

Conform Legii 221/2019, bullying-ul, cunoscut și sub denumirea de violență psihologică sau hărțuire, este “acțiunea sau seria de acțiuni fizice, verbale, relaționale și/sau cibernetice, într-un context social dificil de evitat, săvârșite cu intenție, care implică un dezechilibru de putere, au drept consecință atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptate împotriva unei persoane sau grup de persoane și vizează aspecte de discriminare și excludere socială, care pot fi legate de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală, caracteristicile personale, acțiune sau serie de acțiuni,

¹ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366483>

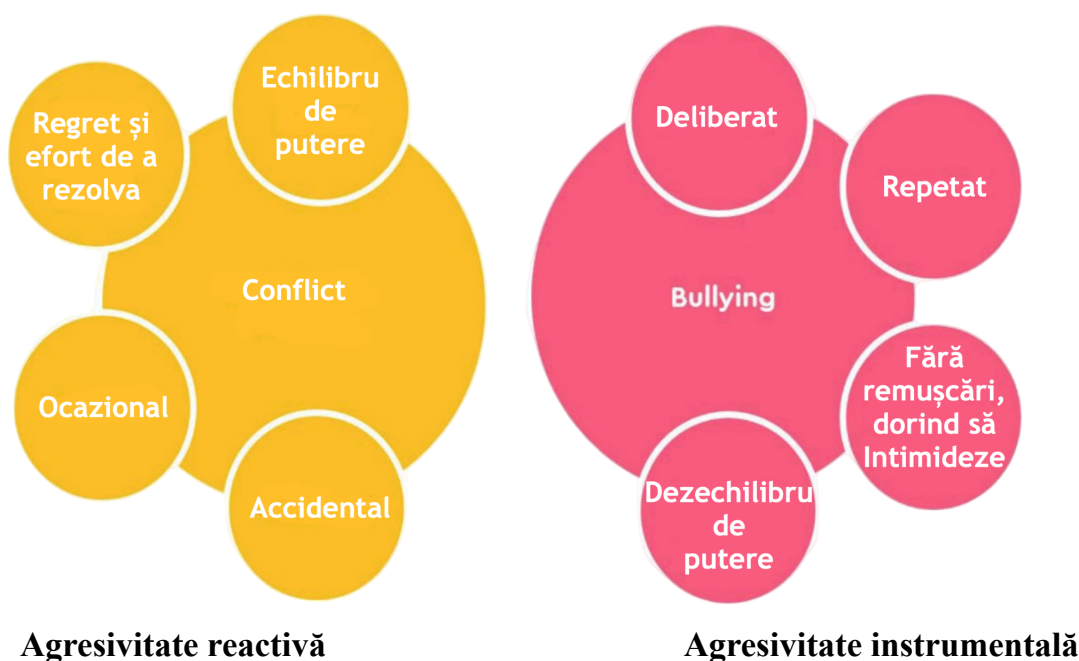
² https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2023-11/numarul-cazurilor-de-bullying-din-scoli-a-crescut-cu-aproape-o-treime_1.pdf

comportamente ce se desfășoară în unitățile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale” (Parlamentul României, 2019).

Astfel, bullying-ul este o formă de comportament agresiv repetitiv, intenționat, prin care o persoană sau un grup de persoane provoacă suferință fizică, psihologică sau socială unei alte persoane percepute ca fiind vulnerabilă. Acesta include o relație de putere dezechilibrată, iar intenționalitatea și repetitivitatea sunt elemente definitorii (Olweus, 1993).

Conflictul este un dezacord între oameni cu idei sau convingeri diferite; o stare de opoziție, dezacord sau incompatibilitate între două sau mai multe persoane sau grupuri de persoane, care este uneori, dar nu în mod necesar, caracterizat prin violența fizică (Coteanu, 2009).

Diferența între conflict și bullying a fost rezumată grafic de Buchanan (2022):

Agresivitatea reactivă înseamnă că este o reacție care apare ca urmare a frustrării sau dezamăgirii (de exemplu, reacție pe care copilul X o poate simți ca urmare a faptului că a pierdut meciul).

Agresivitate instrumentală înseamnă că nu are în spate un disconfort, ci este un instrument prin care copilul X obține niște beneficii sociale (statut și imagine bună în grupul lui de prieteni, reputație, putere).

Bullying-ul școlar e o formă de comportament agresiv care apare în relațiile dintre copii, adolescenți sau tineri care ocupă aceeași poziție, fie că sunt colegi de clasă, colegi de școală sau

elevi la instituții de învățământ diferite. În mod normal, persoanele care sunt pe aceeași poziție au aceleași drepturi și aceleași responsabilități (Petrică & Terzi-Barbăroșie, 2021). Nu există nicio diferență între ei privind responsabilitățile pe care le au.

1.2 Tipuri de bullying

Conform Ordinului 4343/2020 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor art. 7, art. 56 și ale pct. 6 din anexa la Legea educației naționale nr. 1/2011, privind violența psihologică - bullying (Ministerul Educației și Cercetării, 2020), cele mai importante tipuri de bullying sunt următoarele:

Fizic
Vătămarea corpului
sau a bunurilor

Verbal
Afectarea stimei de sine
sau a sentimentului de
siguranță

Relațional
Afectarea negativă a
reputației sau a relațiilor
sociale

Cyberbullying
Intimidare care are loc
prin intermediul
tehnologiei electronice

Sexual
Intimidarea este legată de
sexualitate

„Bullying-ul nu este o etapă firească a copilăriei, ci o formă de violență ce lasă urme adânci.”— Dan Olweus (1993), cercetător norvegian și pionier în studiul bullying-ului.

Rezolvați puzzle-ul legat de tipurile de bullying scanând sau accesând <https://learningapps.org/watch?v=pez6efcvn25>

1.3 Semnale de alarmă în comportamentul elevilor

„Elevii ne spun cum se simt, chiar și atunci când nu vorbesc. Trebuie doar să știm cum să ascultăm tăcerea lor.”— Deliu (2015)

1.3.1 Semne și simptome care pot indica faptul că un elev este victima hărțuirii

În anexa 2 a Ordinului 6235/2023 emis de Ministrul Educației pentru aprobarea Procedurii privind managementul cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor/preșcolarilor/elevilor și personalului unității de învățământ, precum și al altor situații corelate în mediul școlar și al suspiciunii de violență asupra copiilor în afara mediului școlar (Ministerul Educației și Cercetării, 2023), se enumeră o listă de semne și simptome care pot fi observate de către consilierul școlar și de către orice cadru didactic și care ridică un semnal de alarmă, mai ales când nu pot fi explicate îndeajuns sau justificate de părinți, persoana de îngrijire sau reprezentantul legal al elevului/elevilor. Exemple de astfel de semne sunt:

- Tulburări de comportament (apatie, iritabilitate, impulsivitate, agresivitate, minciună, fuga de acasă, furtul, consumul de alcool, de droguri etc.);
- Tulburări de somn (insomnii, somnolență, somn agitat, coșmaruri etc.) — Elevii pot veni la școală foarte obosiți sau adorm la ore;
- Tulburări de alimentație (anorexie, bulimie), dereglări ale instinctului alimentar (lipsa apetitului, dureri de burtă, stări de vomă, pierderea sau diminuarea simțului gustativ);
- Autostigmatizare, autoculpabilizare, automarginalizare;
- Agitație extremă sau, dimpotrivă, apatie extremă;
- Opoziționism exagerat, spirit de frondă agresiv;
- Ticuri (clipit, rosul unghiilor etc.);

- Enurezis, encoprezis;
- Neglijență în îndeplinirea sarcinilor și incapacitate de a respecta un program impus;
- Dificultăți în relaționare și comunicare;
- Scăderea randamentului școlar, absenteism și abandon școlar;
- Stare depresivă, uneori cu tentative de suicid;
- Persistența unor senzații olfactive sau cutanate obsedante;
- Modificarea rapidă a dispoziției afective;
- Semne evocatoare specifice abuzului fizic:
 - * semne fizice: vânătăi, leziuni, arsuri, hemoragii, fracturi etc.
- Semne evocatoare specifice abuzului sexual:
 - * comportament sexual inadecvat vârstei etc.;
 - * prezența unei sarcini la o adolescentă (care nu declară tatăl);
 - * teama incontrolabilă de bărbați (în cazul fetelor).
- Semne evocatoare specifice neglijării grave:
 - * starea pielii (murdărie, excoriații, dermite);
 - * stări de denutriție, de insuficiență ponderală, carențe alimentare;
 - * hipotrofie staturo-ponderală nonorganică;
 - * lipsa dezvoltării limbajului, abilităților specifice vârstei.

1.3.2 Semne care pot indica faptul că un elev a devenit un agresor (“bully”)

Conform lui Petrică și Terzi-Barbaroșie (2021), semnele care pot indica faptul că un elev a devenit un potențial “bully” sunt următoarele:

- Devine violent în mod frecvent cu alte persoane;
- Provoacă conflicte verbale și fizice cu alte persoane;
- Este muștrat sau pedepsit frecvent de profesori/instituția de învățământ;
- Are bani în plus sau lucruri/bunuri noi a căror proveniență nu le poate explica;
- Dă vina rapid pe alte persoane;
- Minte sau neagă faptele pe care le-a făcut;
- Nu acceptă responsabilitatea asupra faptelor pe care le-a făcut;
- Are prieteni care agresează alte persoane;

- Simte mereu nevoia să câștige sau să fie cel mai bun la ORICE (devenind agresiv, în cazul în care pierde, nu acceptă faptul că a pierdut).

1.3.3 Caracteristici ale copiilor care devin ținte ale bullying-ului (victime)

Petrică și Terzi-Barbaroșie (2021) consideră că elevii care devin ținte ale bullying-ului dau dovadă de:

- * abilități reduse de adaptare socială și emoțională;
- * sociabilitate dificilă, prezintă dificultăți în legarea prietenilor;
- * puține relații de prietenie cu copiii de aceeași vârstă;
- * mai multă singurătate;
- * comportamente supuse;
- * stimă de sine scăzută;
- * anxietate;
- * popularitate scăzută;
- * sentiment de nesiguranță.

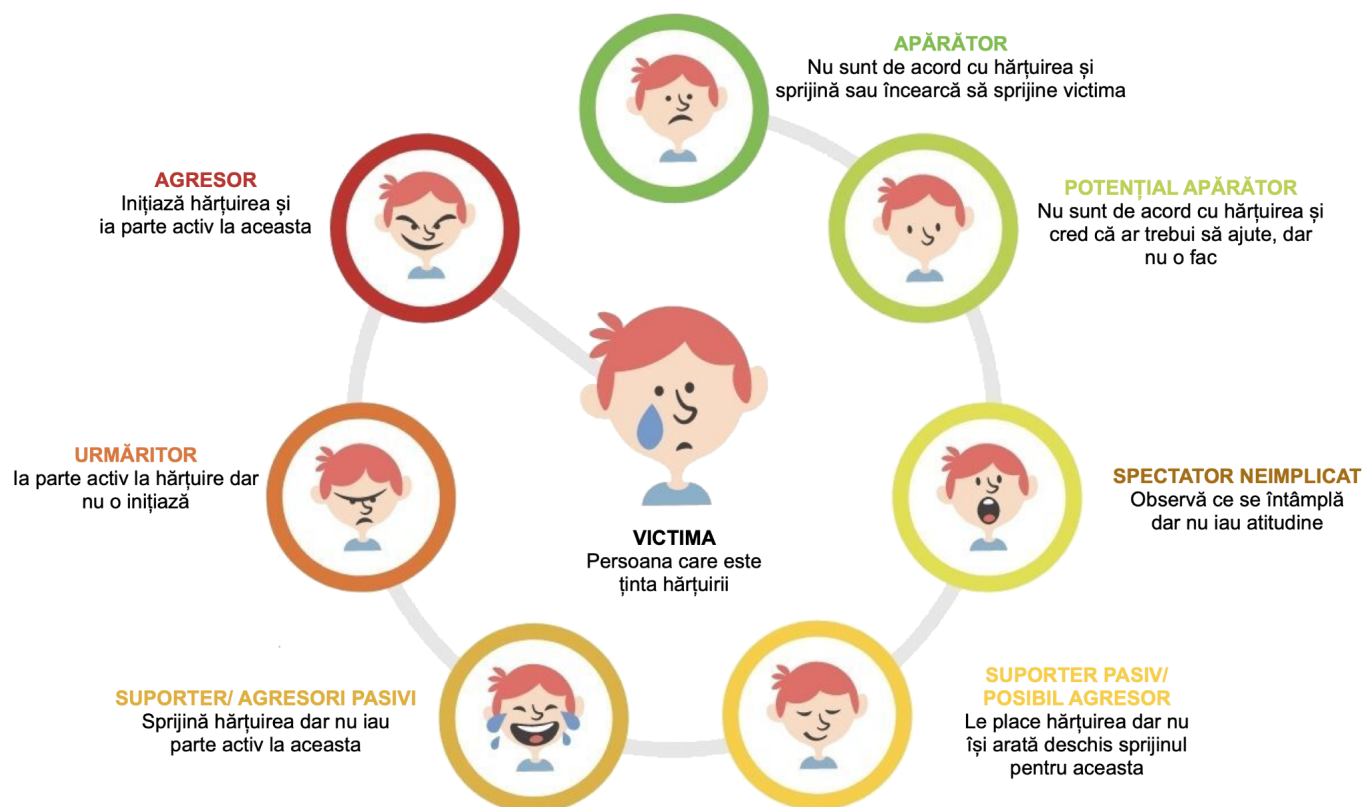
Copii care întrunesc aceste caracteristici sunt, cel mai adesea, elevi cu nevoi speciale (dizabilități sau CES), elevi aparținând diferitelor etnii, persoanele refugiate etc.

1.4 *Bullying-ul ca dinamică de grup*

Într-un episod de bullying putem identifica următoarele roluri:

- # Victima: elevul care este ținta comportamentului negativ.
- # Agresorul: cel care provoacă suferință altora în mod repetat și intenționat.
- # Martorii: ceilalți elevi care asistă pasiv sau activ (prin încurajare) la faptele de bullying.

Aceste roluri sunt fluide - un elev poate fi agresor într-o situație și victimă în alta. A înțelege dinamica acestor roluri ajută la o intervenție eficientă.

Identificarea timpurie a bullying-ului este esențială pentru prevenirea efectelor negative pe termen lung. Cadrele didactice și consilierii școlari, prin ochiul atent și inima deschisă, pot deveni gardieni ai siguranței în școală. Modulul 1 stabilește fundamentul pentru următoarele etape ale intervenției.

Modul 2 – Metode de Prevenție și intervenție

Prevenirea bullying-ului și a comportamentelor violente în școală implică nu doar reacții punctuale la incidente, ci și construirea unui mediu educațional care favorizează respectul, incluziunea și siguranța emoțională. Conform Consiliului Europei, un climat școlar pozitiv este una dintre cele mai eficiente măsuri de protecție împotriva violenței în mediul educațional (Council of Europe, 2018).

În acest modul, accentul este pus pe strategii proactive și reactive, abordări sistemice și intervenții educaționale. Profesorii și consilierii devin agenți ai schimbării, promovând nu doar reguli și sancțiuni, ci și relații sănătoase, participare activă și responsabilitate socială.

2.1 Componentele abordării educaționale globale pentru prevenirea și abordarea bullying-ului

Prevenirea și abordarea eficientă a violenței și bullying-ului în mediile educaționale necesită o abordare sistemică și incluzivă. În acest sens, UNESCO propune un cadru comprehensiv, denumit *whole education approach*, care vizează intervenții la nivel politic, instituțional, curricular și comunitar, toate având drept obiectiv asigurarea unui mediu sigur și incluziv pentru toți elevii. Acest cadru include nouă componente interconectate prezentate în figura 1, care vizează niveluri multiple de acțiune (UNESCO, 2021):

1. Conducere politică și cadre legislative solide - un prim pilon este reprezentat de implicarea activă a liderilor politici și educaționali în prevenirea bullying-ului. Acest lucru presupune existența unor legi și politici clare care să interzică violența școlară. La nivel de școală, este esențial ca regulamentele interne să fie coerente, aplicate echitabil și susținute de o cultură organizațională de zero toleranță față de abuzuri. Dovezile arată că școlile cu astfel de politici înregistrează un număr mai scăzut de cazuri de bullying.

2. Mediu școlar sigur și incluziv - implică un climat educațional pozitiv, unde elevii se simt în siguranță, acceptați și respectați, este esențial în prevenirea agresiunii. Implicarea directorului, a profesorilor și a personalului auxiliar este crucială pentru modelarea unei atitudini incluzive.

3. Curriculum, învățare și predare incluzive - cadrul educațional trebuie să promoveze egalitatea, diversitatea și respectul pentru drepturile omului, toate acestea ajutând la dezrădăcinarea stigmatizării și la construirea unei culturi a acceptării. Curricula incluzivă implică:

- Informarea elevilor despre drepturile omului;
- Activități didactice care susțin cooperarea și empatia;
- Predarea explicită a valorilor incluziunii.

4. Formarea și sprijinirea cadrelor didactice - profesorii sunt agenți cheie în prevenirea violenței. Numeroase studii arată că aceștia nu sunt suficient pregătiți să identifice, prevină sau gestioneze bullying-ul școlar. Pentru creșterea capacității de intervenție a cadrelor didactice în situație de bullying, este esențială formarea continuă în:

- managementul nonviolent al clasei;
- dezvoltarea relațiilor pozitive între colegi;
- educația incluzivă.

5. Mecanisme de raportare și servicii de sprijin - de multe ori elevii nu raportează incidentele de bullying, fie din teamă, fie din lipsa unor canale accesibile și confidențiale. Este important ca victimele să aibă încredere că vor fi ascultate, protejate și că se vor lua măsuri. Astfel, este indicat ca școlile să creeze:

- mecanisme accesibile, sigure și sensibile la gen și vârstă pentru raportare;
- personal instruit care să gestioneze aceste cazuri;
- legături cu servicii externe de sprijin psihologic sau juridic.

6. Participarea și împuternicirea elevilor - implicarea activă a elevilor în programele antiviolență crește eficiența acestora, participare care contribuie la dezvoltarea sentimentului de apartenență și la reducerea riscului de victimizare. În acest sens este indicat ca elevii:

- să participe la deciziile care îi privesc;
- să fie incluși în activități extracurriculare;
- să fie reprezentați în comitetele școlare.

7. Implicarea părinților și a comunității - familiile și comunitatea joacă un rol central. În acest sens este necesară:

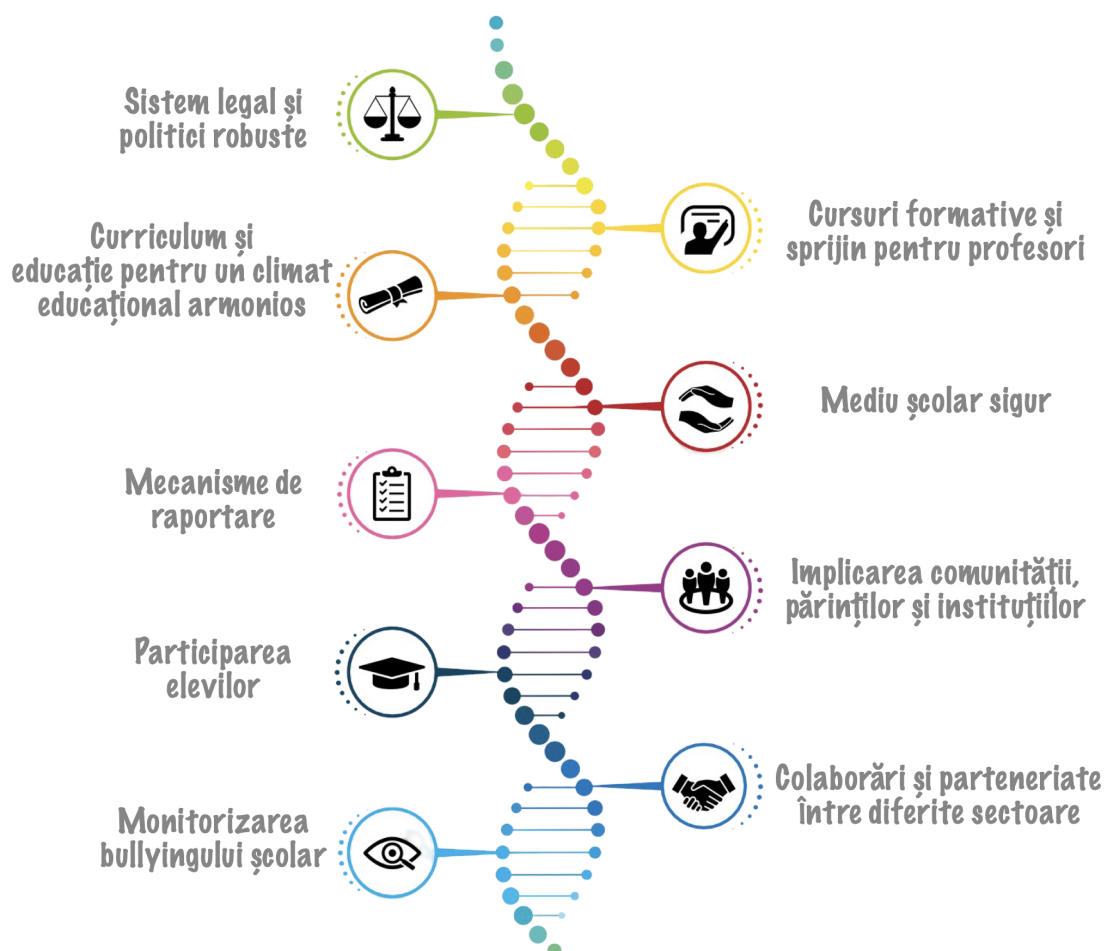
- educarea părinților în privința vulnerabilităților copiilor;
- implicarea acestora în prevenție;
- colaborarea cu organizații care desfășoară activități de prevenție și combatere a violenței școlare.

8. Monitorizare, evaluare și colectarea de date - evaluarea sistematică a fenomenului de hărțuire. Această monitorizare permite ajustarea politicilor și a programelor educaționale, asigurând eficiență pe termen lung. Pentru o monitorizare eficace este necesar:

- ca datele să fie dezagregate după gen și vârstă;
- să se identifice riscurile specifice, cum ar fi vulnerabilitatea elevilor cu dizabilități sau care aparțin unor minorități (de exemplu, etnie, religie cultură, orientare sexuală etc.);
- să se măsoare impactul intervențiilor aplicate.

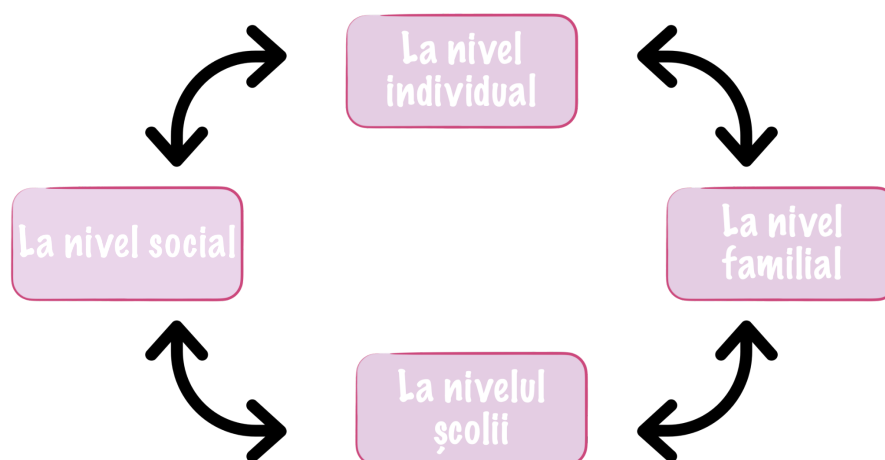
9. Colaborări și parteneriate între diferite sectoare - este esențial ca societatea civilă, mass-media și liderii religioși să fie parte a procesului de schimbare a atitudinilor negative față de bullying.

O imagine de ansamblu a componentelor abordării educaționale globale pentru prevenirea și abordarea bullying-ului conform UNESCO (2021) poate fi găsită mai jos:

2.2 Prevenire și intervenție

Pentru o eficacitate mai mare a eforturilor de prevenire și intervenție, se recomandă folosirea unor metode variate, efort realizat pe mai multe niveluri:

2.2.1. La nivel individual - elevii

Pentru a adresa cu succes fenomenul bullying-ului din mediul școlar, este important să se acționeze în vederea prevenției și intervenției, în cazul în care violența psihologică a avut loc, ținând seama și acționând pentru diminuarea implicațiilor psihologice și sociale profunde avute de hărțuire asupra dezvoltării elevilor. Deși intervențiile sistemice – la nivel de școală sau comunitate – sunt esențiale, intervențiile individuale, centrate pe elev, joacă un rol determinant în prevenirea și combaterea acestui tip de violență. Formarea elevilor din punct de vedere informațional, emoțional, social și moral contribuie semnificativ la reducerea riscului de victimizare sau agresiune și la creșterea capacității de autoapărare și reziliență psihologică (Olweus, 1993).

Pentru a crește sentimentul securizării personale și al protecției în școală a elevilor, se recomandă următorii pași:

a) *Informarea* - primul pas spre conștientizare. Un elev informat este un elev pregătit. Educația privind formele de bullying, impactul acestora și modurile corecte de reacție trebuie să devină parte integrantă a curriculei formale și non-formale. Elevii trebuie să cunoască diferențele între conflictele obișnuite și comportamentele de hărțuire repetitivă, intenționată și dezechilibrată din punct de vedere al puterii. Materialele vizuale, sesiunile de educație emoțională și dezbaterile

tematice pot crește nivelul de alfabetizare socială și psihologică. Potrivit UNESCO (2020), este esențial ca elevii să își cunoască drepturile și să aibă acces la mecanisme de raportare confidențiale și adaptate vârstei, ca parte a strategiilor de prevenire a violenței în școli (UNESCO, 2020). Acest aspect este reglementat și prin Planul Național de combatere a violenței școlare (2024), unitățile de învățământ având obligativitatea să constituie o bibliotecă/ punct de informare/ centru de resurse (online sau offline) cu ghiduri, manuale și resurse educaționale deschise privind abordări, metode, tehnici și bune practici de prevenire și combatere a violenței la nivelul unității de învățământ și să se implice activ în informarea consecventă a elevilor, profesorilor și părinților cu privire la disponibilitatea acestor resurse.

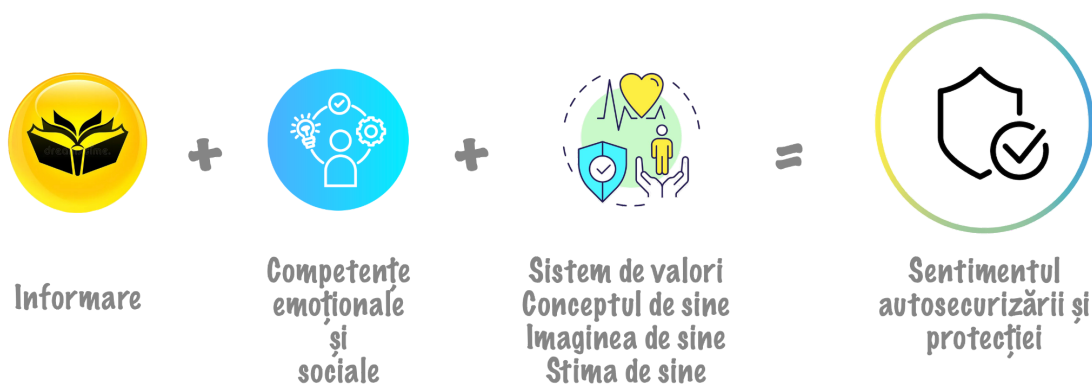
b) *Dezvoltarea competențelor socio-emoționale* este o componentă centrală în prevenirea bullyingului. Empatia, autoreglarea emoțională, reziliența și asertivitatea sunt abilități care reduc atât riscul de a deveni victimă, cât și cel de a deveni agresor. Programul CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning) identifică cinci domenii-cheie în dezvoltarea acestor competențe: conștiința de sine, autoreglarea, conștiința socială, abilitățile de relaționare și luarea deciziilor responsabile (CASEL, 2023). Elevii care își pot recunoaște emoțiile și care știu să gestioneze conflictele în mod constructiv au o mai mare capacitate de a respinge comportamentele de intimidare sau de a interveni în sprijinul colegilor. Intervențiile pot include exerciții de joc de rol, jurnal reflexiv, activități de mindfulness și cluburi de sprijin pentru elevi.

c) *Sistemul de valori* este fundamentul moral al comportamentului. Sistemul de valori al unui copil – învățat acasă, în școală și în comunitate – influențează modul în care percepe și reacționează la bullying. Valori precum respectul, dreptatea, curajul, toleranța și solidaritatea este necesar să fie cultivate în mod explicit prin activități educaționale. Într-o cultură a clasei bazată pe respect și sprijin reciproc, probabilitatea ca bullying-ul să apară sau să fie tolerat scade considerabil. De aceea, este crucial ca elevii să participe la definirea regulilor de comportament și să aibă modele morale pozitive în cadrele didactice și părinți (Rigby, 2017). Intervențiile pot include discuțiile tematice, grupuri de reflecție, dezbateri.

d) *Conceptul de sine, imaginea de sine și stima de sine* - elevii cu o imagine de sine pozitivă sunt mai puțin predispuși să devină victime sau agresori. Conceptul de sine (percepția despre cine sunt), imaginea de sine (modul în care cred că sunt percepuți de ceilalți) și stima de sine (valoarea pe care și-o acordă) influențează direct comportamentele relaționale. Studiile arată că bullying-ul are o relație cauzală cu stima de sine scăzută, iar intervențiile orientate spre întărirea identității personale pot preveni escaladarea conflictelor (Salmivalli, 2010). Tehnicile de consiliere

individuală, coachingul educațional și validarea pozitivă continuă sunt strategii eficiente în creșterea stimei de sine.

Sentimentul de autoservire și protecție este o formă de creștere a stimei de sine. Împuternicirea elevilor pentru a deveni actori activi ai propriei siguranțe este finalitatea majoră a intervențiilor individuale. Când elevii sunt învățați să își exprime nevoile, să pună limite și să ceară ajutor, ei devin mai puțin vulnerabili și mai capabili să intervină și pentru ceilalți. Conceptul de self-advocacy – adică abilitatea de a vorbi și acționa pentru sine – se dovedește eficient în reducerea bullying-ului. Un elev care simte că are dreptul și capacitatea de a se apăra este mai puțin predispus să fie marginalizat sau intimidat (Rose & Espelage, 2012). Acțiuni precum crearea unui „contract de siguranță personală”, formarea unor „ambasadori anti-bullying” în rândul elevilor și stabilirea unor protocoale clare de raportare sunt metode practice prin care sentimentul de protecție devine internalizat.

Prevenirea bullyingului la nivel individual începe cu educația și continuă cu sprijinul psihologic și social oferit elevilor. Profesorii și ceilalți actori educaționali au responsabilitatea nu doar de a reacționa la incidentele de bullying, ci și de a construi, zi de zi, un mediu în care elevii devin conștienți de propriile resurse, își cunosc drepturile și știu cum să se protejeze. Într-o lume marcată de diferențe, cultivarea stimei de sine, a empatiei și a valorilor democratice devine un act pedagogic fundamental.

2.2.2. La nivel de școală

Potrivit publicației “Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education – All means all”³ realizată de UNICEF în 2020, violența în mediul școlar, inclusiv bullying-ul,

³ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718>

„afectează negativ participarea și performanța școlară a elevilor, contribuind la excluderea acestora din procesul educațional și împiedicând realizarea unei educații incluzive și de calitate.” (UNICEF, 2020). Răspunsul eficient la acest fenomen presupune abordări sistemice, coerente și sustenabile, în care instituția școlară este nu doar un spațiu de învățare, ci și un garant al protecției și demnității fiecărui elev. În acest context, prevenirea și intervenția în caz de bullying trebuie să pornească de la elaborarea și implementarea unei politici clare anti-bullying, să continue cu construirea unui mediu școlar sigur și incluziv, și să fie susținute prin strategii pedagogice concrete și coerente.

1. Implementarea unei politici anti-bullying la nivel de școală - primul pas esențial în prevenirea bullying-ului este luarea la cunoștință a legislației în vigoare privind combaterea violenței, inclusiv a bullying-ului școlar. În România, conform Ordinului Ministerului Educației Naționale nr. 6235/2023, fiecare unitate de învățământ are obligația de a constitui *Comisia pentru prevenirea și eliminarea violenței, a faptelor de corupție și a discriminării în mediul școlar și promovarea interculturalității (CPEV)*. Această comisie coordonează elaborarea, revizuirea și aplicarea *Planului de prevenire și reducere a violenței în mediul școlar al unităților de învățământ* și este esențială în elaborarea planurilor anti-violență, în monitorizarea incidentelor și în propunerea de măsuri preventive și corective (Ministerul Educației și Cercetării, 2023).

Comisia are următoarele funcțiuni-cheie:

- Elaborarea unui plan anual de acțiune privind prevenirea bullying-ului și a altor forme de violență;
- Monitorizarea incidentelor de violență și raportarea acestora;
- Organizarea de activități de informare și educare a elevilor, cadrelor didactice și părinților;
- Colaborarea cu specialiști (psihologi, consilieri, ONG-uri) pentru intervenții personalizate;
- Măsurarea impactului;
- Implementarea eficientă a unei politici anti-bullying presupune, de asemenea, stabilirea unui protocol clar de intervenție în cazul unui incident, care să includă etapele de identificare, raportare, consiliere și urmărire a evoluției. Este crucial ca toți actorii educaționali – directori, profesori, părinți, elevi – să cunoască aceste proceduri și să fie implicați activ în aplicarea lor.

2. Construirea unui mediu școlar și a unei săli de clasă care descurajează bullying-ul - un al doilea pilon al prevenirii este configurarea mediului educațional ca un spațiu sigur, predictibil și incluziv. Școlile trebuie să funcționeze ca ecosisteme de sprijin, în care valorile respectului,

empatiei și cooperării sunt promovate activ prin curriculum, practici pedagogice și climat organizațional.

O sală de clasă care descurajează bullying-ul este una care:

- * favorizează interacțiuni pozitive între elevi, prin activități de colaborare și învățare în perechi sau grupuri;
- * are un aranjament fizic care permite supravegherea tuturor elevilor și minimizează spațiile izolate;
- * include materiale vizuale educative precum postere cu reguli de conviețuire, citate inspiraționale și afișe despre diversitate și incluziune;
- oferă un colț de reflecție unde elevii pot merge pentru a se calma sau pentru a-și exprima emoțiile;
- susține participarea elevilor la luarea deciziilor, pentru a le întări sentimentul de apartenență.

De asemenea, se încurajează:

- a. Informarea elevilor despre consecințele negative ale bullying-ului;
- b. Este recomandabil ca școlari care intimidează pe alții, să fie limitați în interacțiunile cu alți elevi agresori;
- c. Identificați și recompensați elevii care sunt model de comportament pozitiv în clasă, fiind un bun exemplu pentru alți elevi;
- d. Asigurați-vă că intimidarea nu este recompensată și că sunt aplicate consecințe adecvate pentru acte de bullying;
- e. Elevii trebuie să cunoască procedurile de raportare a actelor de bullying și acest proces trebuie să fie anonim, pentru a securiza elevul victimă a hărțuirii.

La nivel de școală, climatul general este necesar să fie unul incluziv, deschis, care valorizează diversitatea și promovează relațiile bazate pe respect și cooperare. Potrivit UNESCO (2021), un mediu școlar sigur și incluziv contribuie semnificativ la reducerea bullying-ului, în special în rândul elevilor vulnerabili, inclusiv cei cu dizabilități (UNESCO, 2021).

3. Strategii de organizare a mediului de învățare și prevenție a problemelor de comportament - în interiorul clasei, prevenirea bullying-ului poate fi realizată printr-o organizare pedagogică riguroasă și prin dezvoltarea competențelor sociale și emoționale ale elevilor. Profesorii trebuie să adopte o strategie clară și consecventă în ceea ce privește stabilirea limitelor, aplicarea regulilor și promovarea comportamentelor pozitive.

a) Stabilirea rutinelor - acestea oferă predictibilitate și reduc incertitudinea, ceea ce contribuie la un sentiment de siguranță. Exerciții precum „Salutul de dimineață”, „Cercul emoțiilor” sau „Întrebarea zilei” pot fi introduse zilnic și pot încuraja deschiderea emoțională și conexiunea.

b) Regulile și limitele - Regulile de comportament trebuie:

- Să fie formulate împreună cu elevii pentru a spori angajamentul și respectarea lor.
- Să fie afișate vizibil în clasă.
- Să fie pozitive, clare și concise („Ne ascultăm unii pe alții” vs. „Nu vorbim unii peste alții”).

Profesorii trebuie să aplice regulile consecvent, echitabil și cu calm, și să transforme greșelile în oportunități de învățare socio-emoțională.

c) Promovarea comportamentului pozitiv - Programele de tipul „Elevul săptămânii”, „Fapta bună a zilei” sau „Jurnalul recunoștinței” pot susține dezvoltarea empatiei și consolidarea comportamentelor prosociale. De asemenea, intervențiile de tip mentorat între colegi (peer mentoring) pot încuraja incluziunea și pot reduce izolarea victimelor bullying-ului.

d) Adaptarea claselor/mediului fizic la nevoile copiilor cu dizabilități și/sau cu cerințe educaționale speciale. Grijă pentru înlăturarea barierelor fizice poate oferi un exemplu pozitiv tuturor copiilor care au ocazia să învețe că nevoile tuturor sunt importante și adresate, având potențialul de a adresa și elimina posibile bariere atitudinale.

4. Mesaje-cheie care ar trebui spuse copiilor despre bullying (Turchină, n.d.):

- Bullying-ul nu este acceptabil și nu va fi tolerat;
- Dacă un copil te înjură, este O.K. să te ridici în picioare, sau să părăsești locul sau să ceri ajutor de la un prieten sau adult;
- Răspunsul la intimidare prin violență nu funcționează și poate face mai rău. Violența încurajează mai multă violență și nu reușește să rezolve problemele;
- Este important să raportezi atunci când vezi sau auzi despre o situație de intimidare. A spune ce s-a întâmplat nu înseamnă a denunța/vorbi de rău (pârî).
- Bullying-ul nu trebuie să se întâmple. Lucrând împreună cu adulții și colegii, sunt lucruri specifice pe care le puteți face pentru a preveni și a opri intimidarea.

2.2.3. La nivel familial

Prevenția eficientă a bullying-ului nu poate avea loc doar în spațiul școlar; este esențial ca intervențiile să implice familia ca partener educațional activ. Părinții joacă un rol crucial atât în identificarea timpurie a semnelor de bullying, cât și în dezvoltarea unor abilități sociale și emoționale esențiale pentru copiii lor.

Familia este nevoie să cunoască următoarele aspecte referitoare la hărțuire:

1. *Recunoașterea semnelor de bullying* - primul pas în prevenirea bullying-ului este alfabetizarea parentală emoțională, adică capacitatea părinților de a observa și interpreta comportamentele copiilor. Potrivit lui Rigby (2017), copiii-victime pot manifesta anxietate, tulburări de somn, evitarea școlii, scăderea bruscă a performanței academice sau retragere socială. În mod similar, copiii care intimidează pot manifesta ostilitate, insensibilitate față de suferința altora, atitudini de dominare sau manipulare (Olweus, 1993). Cadrele didactice trebuie să sprijine părinții în identificarea acestor semne, prin campanii de conștientizare și ateliere de parenting educațional.

2. *Acceptarea realității posibilității implicării copilului în bullying* - un obstacol major în calea prevenției este negarea implicării propriului copil, fie ca victimă, fie ca agresor. Studiile arată că părinții au tendința de a minimiza sau justifica comportamentele agresive ale copiilor, considerându-le „copilării” (Hymel & Swearer, 2015). Este esențial ca părinții să fie educați să adopte o atitudine deschisă și echilibrată în fața unei eventuale implicări a copilului în situații de bullying, înțelegând că recunoașterea este un pas spre soluție, nu un semn de eșec parental.

3. *Cum să acționeze, cui să raporteze, cum să ceară ajutor* - un cadru clar de intervenție familială trebuie să includă informarea părinților asupra procedurilor școlare de raportare și comunicare. Părinții trebuie să știe că pot apela la diriginți, consilieri școlari, directori sau Comisia pentru Prevenirea și Eliminarea Violentei în mediul școlar conform prevederilor ordinului de ministru nr. 6.235/2023 privind Procedura privind managementul cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor/preșcolarilor/elevilor și a personalului unității de învățământ, precum și al altor situații corelate, în mediul școlar și a suspiciunii de violență asupra copiilor în afara mediului școlar. Sprijinirea copilului presupune și abordarea emoțională a situației: validarea emoțiilor, crearea unui climat de siguranță acasă și stabilirea unui plan de acțiune împreună cu școala.

4. *Gestionarea agresiunii copilului* - în cazul în care copilul este agresor, familia are o responsabilitate majoră în reglarea comportamentului. Nu este recomandată etichetarea copilului

ca „rău” sau „problematic”, ci încurajarea reflecției asupra consecințelor acțiunilor sale. Intervenția parentală eficientă include utilizarea disciplinei pozitive, stabilirea de limite clare, dar și sprijin în dezvoltarea empatiei și a responsabilității personale (Baumrind, 1991). În colaborare cu școala, părinții pot participa la consiliere familială sau la programe de educație parentală.

5. *Dezvoltarea abilităților de comunicare și rezolvare de probleme* - un pilon central în prevenirea bullying-ului este dezvoltarea abilităților socio-emoționale ale copiilor. Familiile pot contribui activ prin modelarea comunicării non-agresive, ascultare activă, validarea emoțiilor și oferirea de strategii de rezolvare a conflictelor. Programele de educație parentală, cum ar fi cele promovate de CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning), subliniază că părinții trebuie să învețe cum să creeze contexte de învățare informală acasă, în care copilul practică aceste abilități.

6. *Cultivarea unei imagini de sine sănătoase* - modul cum se vede copilul pe sine, stima de sine și conceptul de sine sunt factori protectivi esențiali în fața bullying-ului. Părinții pot consolida sinele copilului prin feedback pozitiv autentic, încurajarea inițiativei, respectarea opiniei copilului și recunoașterea progreselor. Potrivit lui Bracken (1996), stima de sine se formează în copilărie prin interacțiuni semnificative, iar familia este mediul primar în care copilul învață că este valoros și iubit.

7. *Promovarea toleranței zero față de bullying* - familia trebuie să fie aliatul școlii în construirea unei culturi de toleranță zero față de violență și intimidare. Atitudinile părinților față de comportamentele agresive influențează direct comportamentul copiilor (Espelage & Swearer, 2004). Este important ca părinții să transmită mesaje clare împotriva violenței, să sancționeze moral comportamentele de tip bullying și să susțină măsurile luate de instituția școlară în acest sens.

În concluzie, prevenția și intervenția în caz de bullying la nivelul familiei presupune o transformare profundă a rolului parental, de la observator pasiv la partener activ în educație. Cadrele didactice au responsabilitatea de a sprijini acest proces, oferind părinților informațiile, resursele și susținerea necesară pentru a deveni agenți ai schimbării. O colaborare eficientă între școală și familie poate construi un ecosistem educațional în care bullying-ul nu doar că este identificat și sancționat, dar este prevenit prin promovarea valorilor incluziunii, empatiei și respectului reciproc.

2.3 Managementul conflictului

Conflictul este o realitate inevitabilă în orice instituție educațională, având potențialul de a genera atât disfuncționalități, cât și oportunități de dezvoltare interpersonală. În mediul școlar, conflictele pot apărea între elevi, între cadre didactice, între cadre didactice și elevi, între profesori și părinți sau între conducerea instituției și personalul educațional. Gestionarea eficientă a acestora reprezintă o competență profesională esențială pentru cadrele didactice, având un impact direct asupra climatului educațional și performanței academice a elevilor. În acest context, înțelegerea mecanismelor de declanșare și evoluție a conflictelor, precum și a strategiilor adecvate de soluționare, este esențială pentru construirea unui mediu școlar pozitiv și incluziv.

2.3.1. Evoluția unui conflict

Conflictele nu apar brusc, ci urmează o dinamică evolutivă. Literaturile de specialitate (Deutsch, 1973; Glasl, 1982) descriu mai multe etape prin care trece un conflict:

- * Faza latentă: Tensiunile există, dar nu sunt încă exprimate direct. Diferențele de percepție, valori sau nevoi se acumulează.
- * Faza de conștientizare: Părțile implicate devin conștiente de neconcordanțe și nemulțumiri, fără a le exprima în mod deschis.
- * Faza de manifestare: Conflictul devine vizibil prin comportamente sau comunicare tensionată.
- * Faza de escaladare: Părțile se implică emoțional mai intens, apar acuzații și blocaje de comunicare.
- * Faza de criză: Conflictul atinge apogeul, iar rezolvarea devine tot mai dificilă fără o intervenție externă (mediere, consiliere).
- * Faza de aplanare/negociere: Conflictul pierde din intensitate cu toate că nu s-a ajuns la un compromis încă.
- * Rezolvarea disputei: Părțile au convenit la o soluție.
- * Construirea păcii după conflict.

Cunoașterea acestor etape permite cadrelor didactice să intervină precoce, evitând deteriorarea relațiilor și crearea unui climat educațional negativ.

2.3.2. Icebergul conflictului

Un model explicativ în analiza conflictelor este „icebergul conflictului”, propus de mediatorii și psihologii sociali (Fisher & Ury, 1991). Potrivit acestui model:

Partea vizibilă (10%) a conflictului este comportamentul observabil: ce se spune, cum se acționează;

Partea invizibilă (90%) include emoțiile, valorile, presupunerile, nevoile, percepția/stima de sine, interesele nespuse ale persoanelor implicate și problemele nerezolvate din trecut.

În mediul școlar, un conflict aparent minor (de exemplu, o remarcă ironică între elevi sau o neînțelegere profesor-părinte) poate ascunde emoții de nesiguranță, nevoia de recunoaștere, lipsa încrederii sau percepții eronate. De aceea, cadrele didactice trebuie să analizeze conflictele nu doar la nivel comportamental, ci și la nivelul dimensiunilor profunde.

2.3.3. Orientări fundamentale în gestionarea conflictului

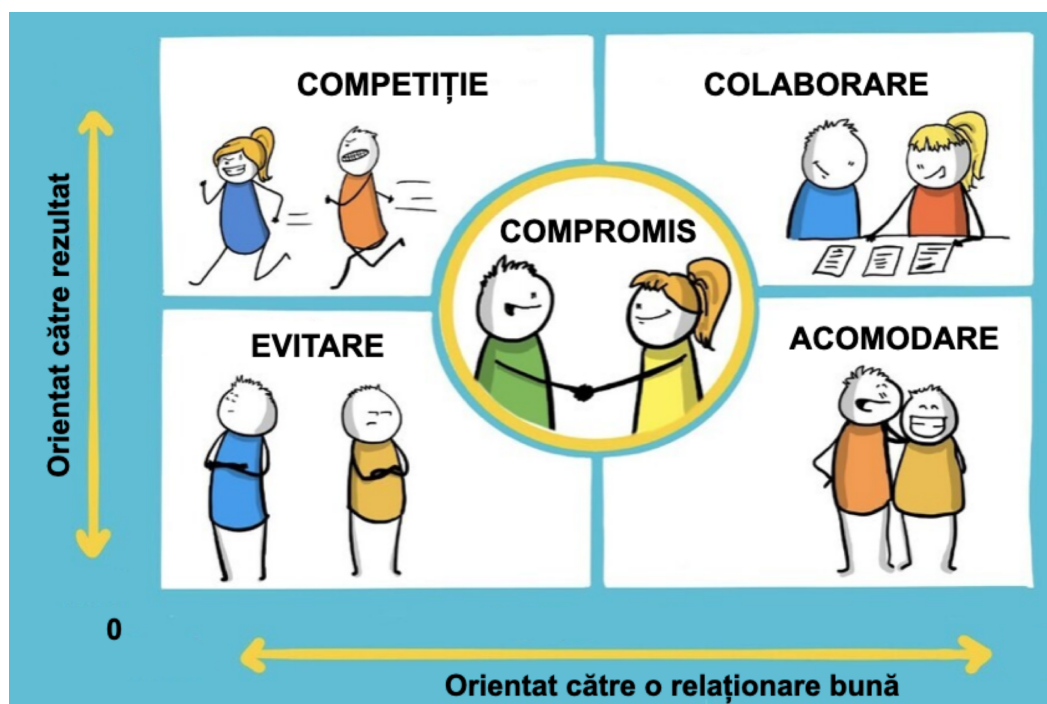
Conform teoriei lui Thomas și Kilmann (1974), abordarea conflictelor presupune o alegere între două direcții esențiale: asertivitatea (orientarea spre satisfacerea propriilor nevoi și obiective) și cooperarea (interesul pentru nevoile și obiectivele celuilalt). Din această dihotomie derivă cinci stiluri clasice de gestionare a conflictului:

- Evitarea (neassertiv și necooperant);
- Competiția (assertiv și necooperant);
- Compromisul (intermediar);
- Acomodarea (neassertiv și cooperant);
- Colaborarea (assertiv și cooperant).

În funcție de orientarea dominantă, stilurile de rezolvare a conflictului se pot grupa în două categorii majore:

a) Stiluri orientate spre rezultat - acestea vizează atingerea unui scop clar, concret, într-un timp scurt sau într-un context cu miză ridicată. Aici se încadrează competiția și, parțial, compromisul. Sunt utile în situații care necesită decizii ferme, aplicarea regulamentelor sau impunerea autorității didactice.

b) Stiluri orientate spre relaționare - vizează menținerea sau îmbunătățirea relației interpersonale și se regăsesc în acomodare, colaborare și uneori evitare (dacă este folosită strategic pentru a preveni escaladarea).

Cele cinci modalități de soluționare a conflictului:

1. Evitarea (Eu pierd, tu pierzi) - alegerea de a nu confrunta problema, fie din dorința de a amâna conflictul, fie din teama de consecințe. În școală, evitarea poate fi utilizată temporar în conflicte minore sau când emoțiile sunt prea intense. Cu toate acestea, pe termen lung, această strategie poate duce la acumularea tensiunilor sau la pierderea autorității profesorului.
2. Competiția (Eu câștig, tu pierzi) - acest stil presupune impunerea propriei poziții, fără a ține cont de perspectiva celuilalt. Este eficient în situații în care trebuie impuse reguli clare sau când siguranța elevilor este în pericol. Totuși, utilizarea excesivă poate afecta relația profesor-elev și poate genera rezistență sau ostilitate. Exemplu: Profesorul decide unilateral în cazul unui conflict între doi elevi, aplicând sancțiuni fără o discuție prealabilă cu aceștia.
3. Compromisul (eu câștig ceva și pierd ceva, tu câștigi ceva și pierzi ceva) - această strategie presupune cedări reciproce. Deși poate părea echitabilă, compromisul nu este întotdeauna optim – părțile pot rămâne parțial nemulțumite. În școală, compromisul este eficient atunci când este nevoie de o soluție rapidă, dar cu o atenție minimă la relația pe termen lung.
4. Acomodarea (eu pierd, tu câștigi) - această strategie presupune ca una dintre părți să cedeze în favoarea celeilalte, pentru a menține armonia. Este utilă când conflictul este minor pentru o parte,

dar important pentru cealaltă. În cazul cadrelor didactice, acomodarea ar trebui folosită cu discernământ, pentru a nu slăbi autoritatea.

5. Colaborarea (eu câștig, tu câștigi) - considerată cea mai constructivă strategie, colaborarea presupune un dialog autentic în care părțile caută o soluție care să le satisfacă nevoile mutuale. În școală, colaborarea promovează empatia, învățarea socială și dezvoltarea competențelor de rezolvare a problemelor.

Pentru cadrele didactice, alegerea stilului potrivit de soluționare a conflictului este esențială. O abordare unică și inflexibilă poate duce la eșec, în timp ce un profesor capabil să alterneze strategiile în funcție de context va reuși să mențină un climat educațional pozitiv, bazat pe respect reciproc, siguranță emoțională și învățare activă.

Educația pentru competențe sociale implică, de asemenea, modelarea acestor stiluri de gestionare a conflictului. Elevii învață nu doar din lecțiile formale, ci și din modul în care profesorii își rezolvă conflictele în mod concret.

Câteva exerciții care pot fi realizate la clasă pentru o mai bună gestionare a conflictului școlar se pot adresa ascultării active (îmbunătățirea empatiei și abilităților de ascultare), dezbateri versus dialog (să facem diferența între comunicarea combativă și comunicarea colaborativă), exerciții de găsire de soluții constructive (încurajarea colaborării și soluțiilor luate împreună), exercițiu de construire a consensului (dezvoltarea abilităților de negociere și de a ajunge la un acord)

Modalitățile de soluționare a conflictului reprezintă un instrument esențial în arsenalul didactic, cu impact profund asupra culturii școlii și a relațiilor educaționale. Profesorii nu trebuie doar să „rezolve” conflictele, ci să le transforme în contexte de învățare, empatie și creștere. Diversitatea strategiilor – de la evitarea temporară la colaborare profundă – oferă flexibilitate și eficiență în construirea unui spațiu educațional armonios. Formarea continuă în domeniul competențelor socio-emoționale și managementul conflictelor ar trebui să fie o prioritate în pregătirea profesională a cadrelor didactice.

2.3.4. Mediarea conflictelor școlare în 5 pași

Conflictul este o parte inevitabilă a vieții sociale, inclusiv în mediul școlar. Cu toate acestea, felul în care sunt gestionate conflictele determină impactul acestora asupra dezvoltării elevilor și asupra climatului educațional. Mediul școlar ideal nu este unul fără conflicte, ci unul în

care conflictele sunt gestionate constructiv, într-un mod care susține relațiile, dezvoltarea emoțională și învățarea socială. În acest sens, Dan Gartrell (2000) propune un model de mediere în cinci pași, care sprijină cadrele didactice în rezolvarea pașnică a disputelor între elevi, contribuind la crearea unei culturi școlare bazate pe respect și cooperare.

Cei cinci pași în medierea conflictelor școlare sunt (Gartrell, 2000):

1. Calmarea situației - un conflict activ implică emoții intense, ceea ce poate împiedica comunicarea eficientă și înțelegerea reciprocă. Cadrele didactice au rolul de a crea un mediu sigur, în care elevii pot face o pauză, se pot liniști și pot reflecta la ceea ce s-a întâmplat. Această etapă este esențială pentru reglarea emoțională și pentru prevenirea escaladării conflictului. Tehnici simple, precum respirația profundă, izolarea temporară într-un spațiu liniștit sau dialogul calm cu cadrul didactic, pot contribui la restabilirea unei atmosfere favorabile comunicării.
2. Identificarea problemei - după ce starea emoțională a elevilor este stabilizată, profesorul facilitează exprimarea punctului de vedere al fiecărei părți implicate în conflict. Accentul cade pe ascultarea activă și pe încurajarea exprimării nevoilor, emoțiilor și a percepțiilor personale, fără judecăți sau învinuiri. Cadrele didactice pot folosi întrebări deschise, de tipul „Cum te-ai simțit?” sau „Ce s-a întâmplat din perspectiva ta?”, pentru a încuraja clarificarea conflictului. În această etapă, este important ca profesorul să rămână neutru și să valideze emoțiile ambelor părți.
3. Căutarea soluțiilor posibile (brainstorming) - odată ce problema a fost identificată clar, profesorul implică elevii într-un proces de brainstorming, în care sunt încurajați să propună soluții posibile. Această etapă urmărește dezvoltarea gândirii critice și a colaborării, iar cadrele didactice trebuie să se asigure că fiecare propunere este ascultată fără a fi imediat criticată. Este important ca această etapă să fie deschisă și creativă, urmărind nu doar rezolvarea problemei, ci și întărirea relațiilor dintre elevi.
4. Alegerea unei soluții la care toată lumea aderă - după generarea mai multor opțiuni, părțile implicate sunt ghidate să ajungă la un acord comun, pe baza uneia sau mai multor soluții propuse. Această soluție trebuie să fie realistă, aplicabilă și acceptată de toți participanții. Profesorul facilitează acest acord prin reformularea propunerilor și asigurarea faptului că toți elevii și-au exprimat acordul explicit. Astfel, soluția devine o înțelegere mutuală, nu o decizie impusă din exterior.
5. Urmărirea evoluției ulterioare (follow-up) - monitorizarea aplicării acordului, pentru a evalua eficiența soluției și pentru a interveni, dacă este necesar. Profesorul poate discuta ulterior cu elevii implicați, pentru a evalua dacă problema a fost rezolvată durabil și dacă relațiile dintre părți s-au

îmbunătățit. Această etapă este adesea neglijată, însă este esențială pentru a transforma medierea într-un proces educativ complet, care consolidează comportamentele sociale pozitive.

Modelul de mediere în cinci pași propus de Dan Gartrell este o unealtă pedagogică pentru cadrele didactice care își doresc să promoveze un climat educațional bazat pe respect, empatie și responsabilitate. Spre deosebire de intervențiile punitive, această abordare încurajează dezvoltarea socio-emoțională a elevilor și previne recurența conflictelor. Medierea oferă nu doar soluții la problemele de comportament, ci și oportunități autentice de învățare socială, transformând conflictul într-un prilej de creștere individuală și colectivă.

2.4. Programe exemplare de bune practici anti-bullying

Pentru a combate eficient fenomenul hărțuirii, au fost dezvoltate și implementate diverse programe anti-bullying la nivel internațional. Mai jos puteți găsi cinci programe: KiVa, Programul anti-bullying Olweus, Win-Win Classroom, Steps to Respect și ENABLE, evidențiind caracteristicile, eficiența și aplicabilitatea lor în contextul școlar.

Programul KiVa (www.kivaprogram.net) - dezvoltat în Finlanda, programul KiVa este un program cuprinzător de prevenire a bullying-ului, bazat pe cercetări științifice riguroase. Acesta se concentrează pe prevenirea bullying-ului prin implicarea întregii comunități școlare și oferă instrumente practice pentru profesori și elevi. Studiile au demonstrat eficiența programului în reducerea comportamentelor de bullying și în îmbunătățirea climatului școlar.

Programul anti-bullying Olweus (OBPP) - unul dintre cele mai vechi și bine documentate programe de prevenire a bullying-ului, fiind implementat în numeroase țări. Acesta adoptă o abordare sistemică, implicând nivelurile școlar, de clasă și individual, și se concentrează pe schimbarea normelor sociale care tolerează bullying-ul. Patru reguli pentru a ghida activitatea întregii școli: (1) Nu îi vom agresa pe colegii noștri; (2) Vom încerca să-i ajutăm pe elevii care sunt agresați; (3) Vom încerca să-i includem pe elevii care sunt excluși; (4) Dacă știm că cineva este agresat, îi vom spune unui adult din școală și unui adult de acasă. În cadrul programului se oferă cursuri: pentru victime (cursuri de dezvoltarea abilităților de gestionare a situațiilor de expunere la comportamentele agresive ale colegilor), pentru elevii potențiali agresori (training pe managementul furiei, asertivitate, și alte abilități de auto-gestionare), părinți (training de

parenting pentru gestionarea comportamentului agresiv), profesori (trainingul pe abilități sociale și alte activități). Evaluările au arătat o reducere semnificativă a incidentelor de bullying în școlile care au implementat programul.

Win-Win Classroom - este un program care promovează gestionarea pozitivă a comportamentului și dezvoltarea abilităților socio-emoționale ale elevilor. Prin crearea unui mediu de învățare bazat pe respect reciproc și colaborare, programul contribuie la prevenirea bullying-ului și la îmbunătățirea relațiilor interpersonale în clasă. Deși nu există o sursă academică specifică citată în acest context, principiile programului sunt susținute de cercetări în domeniul educației și psihologiei școlare.

Steps to Respect - dezvoltat de Committee for Children, programul Steps to Respect vizează elevii din clasele a III-a - a VI-a și se concentrează pe dezvoltarea abilităților sociale, recunoașterea și raportarea bullying-ului, precum și pe implicarea personalului școlar în prevenirea acestuia. Studiile au evidențiat o reducere a incidentelor de bullying și o îmbunătățire a climatului școlar în urma implementării programului.

ENABLE (European Network Against Bullying in Learning and Leisure Environments) - un program european finanțat de Comisia Europeană, care combină dezvoltarea socio-emoțională cu educația între egali pentru a combate bullying-ul în rândul adolescenților. Programul oferă resurse gratuite pentru profesori și elevi și a fost implementat cu succes în mai multe țări europene, demonstrând eficiență în reducerea comportamentelor de bullying și în promovarea bunăstării elevilor.

Implementarea programelor anti-bullying bazate pe dovezi științifice este esențială pentru crearea unui mediu școlar sigur și incluziv. Programele analizate oferă cadrelor didactice instrumente și strategii eficiente pentru prevenirea și intervenția în cazurile de bullying, contribuind la dezvoltarea unui climat educațional pozitiv și la promovarea bunăstării elevilor.

Modul 3 – Gestionarea cazurilor de bullying

3.1. Pași de intervenție

Cadrele didactice au un rol esențial în identificarea și gestionarea situațiilor de bullying. Implementarea unui protocol clar, structurat în patru pași — observare, documentare, raportare și sprijin — poate contribui semnificativ la prevenirea și reducerea fenomenului de bullying.

Observarea atentă a comportamentelor elevilor - cadrele didactice trebuie să fie vigilente la semnele non-verbale și la schimbările în comportamentul elevilor, cum ar fi retragerea socială, scăderea performanțelor școlare sau evitarea anumitor colegi. Conform programului „Stop bullying în școală” elaborat de UNICEF Moldova (Petrică, 2021), recunoașterea timpurie a comportamentelor de bullying este crucială pentru intervenția promptă și eficientă.

Documentarea detaliată a incidentului - această etapă include notarea datei, orei, locului, a persoanelor implicate și descrierea comportamentului observat. Documentarea precisă ajută la înțelegerea contextului și la luarea unor decizii informate privind intervenția. Ghidul „Recomandări pentru prevenirea, identificarea și intervenția în cazurile de bullying în instituțiile de învățământ” (Dănilescu, 2021) subliniază importanța unei documentări riguroase pentru gestionarea eficientă a acestor situații.

Raportarea incidentului către autoritățile competente din cadrul instituției de învățământ, cum ar fi directorul, consilierul școlar sau comisia anti-bullying, dacă există. Conform Ordinului nr. 4.343/2020 emis de Ministerul Educației și Cercetării, cadrele didactice au obligația de a raporta cazurile de bullying pentru a asigura un mediu sigur și incluziv pentru toți elevii.

Sprijinul oferit victimelor bullying-ului - aceasta poate include consiliere psihologică, mediere între părțile implicate și activități de consolidare a grupului pentru a promova empatia și respectul reciproc. Programul „Stop bullying în școală” recomandă implicarea activă a cadrelor didactice în oferirea de sprijin emoțional și în facilitarea reintegrării sociale a victimelor.

Intervenția eficientă în cazurile de bullying necesită o abordare directă și empatică din partea cadrelor didactice. Prin observare atentă, documentare riguroasă, raportare promptă și oferirea de sprijin adecvat, profesorii pot contribui semnificativ la crearea unui mediu școlar sigur și favorabil dezvoltării armonioase a tuturor elevilor.

3.2. Roluri în echipa de intervenție

Ordinul Ministrului Educației nr. 6235/2023 (Ministerul Educației și Cercetării, 2023) stabilește cadrul procedural pentru gestionarea cazurilor de violență în școli, inclusiv bullying-ul, și definește clar responsabilitățile diferiților actori implicați în echipa de intervenție.

Directorul unității de învățământ - conform procedurii, acesta convoacă și solicită Comisiei pentru prevenirea și eliminarea violenței (CPEV) să analizeze cazurile de violență și să propună măsuri adecvate pentru sprijinirea victimelor și sancționarea autorilor (Ordinul Ministrului Educației nr. 6235/2023, art. 7.29). De asemenea, directorul monitorizează aplicarea măsurilor de sprijin și sancțiunilor stabilite (art. 7.25). Dacă unitatea de învățământ nu are consilier și/sau mediator școlar, directorul UIP solicită CJRAE/CMBRAE să desemneze un consilier școlar și/sau un mediator școlar, dacă este necesar, pentru managementul cazului de violență (art. 4.9). În cazul faptelor de violență care constituie infracțiuni, directorul este obligat să sesizeze poliția (art. 5.5), părinții (art. 5.6) și în cazul faptelor de violență gravă asupra minorilor (săvârșite de preșcolari/elevi/ personalul școlii) directorul școlii este obligat să sesizeze DGASPC apelând 119 (art. 5.7);

Dirigintele și profesorii - sunt responsabili de identificarea și raportarea cazurilor de bullying. Aceștia completează fișa de management al cazurilor de violență și o transmit CPEV (art. 7.28). În colaborare cu consilierul școlar și mediatorul părinților, stabilesc măsuri de sprijin pentru victime, martori și autori (art. 4.11 și art. 4.12).

Consilierul școlar - oferă suport psihologic elevilor implicați în cazurile de bullying. Participă la stabilirea măsurilor de sprijin și colaborează cu dirigintele și mediatorul părinților pentru a asigura o intervenție eficientă (art. 4.11). De asemenea, consilierul școlar monitorizează efectele măsurilor de sprijin asupra comportamentului elevilor (art. 7.25)

Părinții sunt parteneri esențiali în procesul de intervenție. Aceștia sunt implicați în stabilirea măsurilor de sprijin pentru copiii lor, fie că sunt victime, martori sau autori ai

bullyingului (art. 4.11). Implicarea activă a părinților contribuie la eficiența intervenției și la prevenirea recidivei.

Gestionarea eficientă a cazurilor de bullying în școli necesită o colaborare strânsă între director, diriginte, profesori, consilierul școlar și părinți. Ordinul nr. 6235/2023 oferă un cadru clar pentru această colaborare, subliniind importanța unei abordări integrate și centrate pe elev.

3.3. Combaterea bullying-ului - instrumente utile

În cadrul Ordinelor 4343/2020 și 6235/2023 emise de Ministerului Educației, sunt indicate metode și instrumente utile care pot fi folosite în intervenția în situația apariției cazurilor de hărțuire la nivel școlar. O listă poate fi găsită mai jos:

Pași	Documente recomandate
Identificarea situațiilor de bullying	SESIZĂRI & FIȘA DE IDENTIFICARE A CAZURILOR DE BULLYING
Semnalarea suspiciunilor sau a situațiilor identificate de bullying	FIȘA DE SEMNALĂRI
Colaborarea proactivă a persoanelor responsabile din unitatea de învățământ în echipa multidisciplinară constituită pe caz pentru soluționarea acestuia	PROCEDURA DE INTERVENȚIE
Analiza și soluționarea cazului	FIȘA DE MANAGEMENT A CAZURILOR DE VIOLENȚĂ
Luarea măsurilor de prevenire a reiterării cazurilor de violență psihologică - bullying împotriva aceleiași victime/asupra altor victime	COMISIA PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA VIOLENȚEI (CPEV)

3.4. Procedura de intervenție a cadrelor didactice în situațiile de bullying școlar

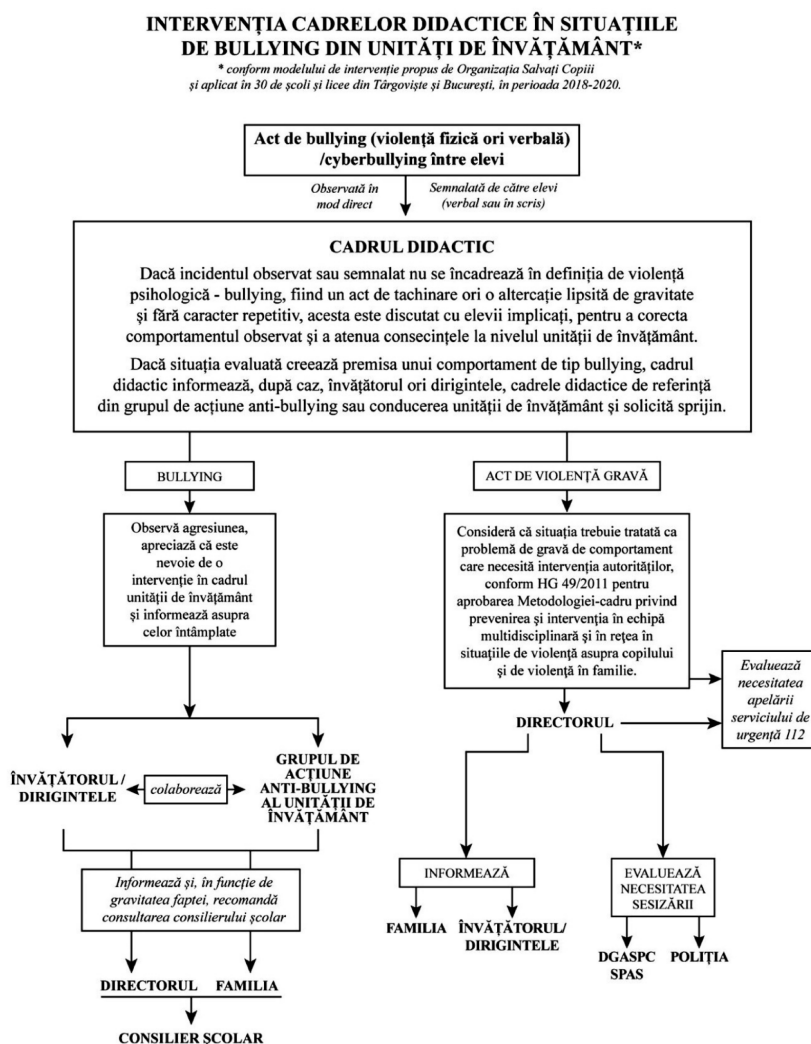
Ministerul Educației și Cercetării, alături de specialiști cooptați în grupul de lucru de profil, au elaborat normele metodologice pentru aplicarea Legii nr. 221/2019 prin care este prevenit și combătut bullying-ul în spațiile destinate învățământului. Normele au fost aprobate prin Ordin de ministru 4343/2020 și publicate în Monitorul Oficial din 10 iunie 2020, intrând în vigoare odată cu publicarea acestuia. Obiectivul normelor metodologice este să faciliteze crearea unui climat sigur și pozitiv în unitatea de învățământ, bazat pe respectarea persoanei,

nediscriminare, motivarea pentru învățare și asigurarea stării de bine a antepreșcolarului/preșcolarului/elevului în unitatea de învățământ (Ministerul Educației și Cercetării, 2020).

De asemenea, normele metodologice 4343/2020 oferă (Ministerul Educației și Cercetării, 2020):

- un instrument de lucru pentru profesioniștii din sistemul educațional, familiile copiilor, autoritățile responsabile cu protecția copilului împotriva violenței;
- promovarea activităților de prevenire și combatere a tuturor formelor de bullying și cyberbullying în sistemul educațional preuniversitar cât și identificarea, semnalarea și intervenția, în echipă multidisciplinară, în situațiile de violență psihologică-bullying și cyberbullying prin înființarea unui grup de acțiune anti-bullying care va fi stabilit în fiecare unitate de învățământ și introducerea obiectivului de „școală cu toleranță zero la violență”, în Regulamentul de Ordine Interioară (ROI) din fiecare unitate de învățământ.

Procedura de intervenție a cadrelor didactice în situațiile de bullying din unitățile de învățământ conform ordinului 4343/2020 este disponibilă mai jos:

Faptele de violență verbală, fizică, psihologică - bullying, emoțională, sexuală, socială, culturală, cibernetică, cât și orice alte activități sau comportamente care pot pune în pericol sănătatea sau integritatea beneficiarilor primari și a personalului din învățământ, sunt gestionate la nivelul unităților de învățământ preuniversitar conform Procedurii privind managementul cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor/preșcolarilor/elevilor și a personalului unității de învățământ, precum și al altor situații corelate, în mediul școlar și a suspiciunii de violență asupra copiilor în afara mediului școlar (aprobată prin ordinul de ministru nr. 6.235/2023).

Ordinul 6235/2023 (Ministerul Educației și Cercetării, 2023) reglementează modalitățile de lucru, regulile aplicabile și responsabilitățile persoanelor implicate în managementul interinstituțional și multidisciplinar al:

1. cazurilor de violență ușoară între antepreșcolari/preșcolari/elevi, săvârșită în mediul școlar → schema de management poate fi descărcată făcând click [aici](#)
2. cazurilor de violență gravă între preșcolari/elevi, săvârșită în mediul școlar → schema de management poate fi descărcată făcând click [aici](#)
3. cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor/preșcolarilor/elevilor, săvârșită de membri ai personalului unității de învățământ, în mediul școlar → descarcă schema de management de [aici](#)
4. cazurilor de violență asupra personalului unității de învățământ, săvârșită de elevi, în mediul școlar → descarcă schema de management de [aici](#)
5. suspiciunilor de violență comisă asupra copilului în afara mediului școlar → descarcă schema de management de [aici](#)
6. cazurilor de suspiciune de consum de substanțe psihoactive în rândul elevilor → descarcă schema de management de [aici](#)
7. cazurilor de suspiciune de port sau folosire, fără drept, de obiecte periculoase sau suspiciunea săvârșirii, de către elevi, a unei infracțiuni în mediul școlar → descarcă schema de [aici](#).

Măsuri de sprijin recomandate conform ordinului 6235/2023 (Ministerul Educației și Cercetării, 2023):

- consiliere de grup și/sau individuală;
- organizarea și recomandarea participării la întâlnirile unui grup tematic de suport;
- organizarea și recomandarea participării copiilor implicați în situații de violență la activități de dezvoltare a abilităților socio-emoționale și a strategiilor de autoreglare emoțională în momente de stres;
- referirea/recomandarea pentru intervenție psihologică și psihoterapeutică;

- identificarea resurselor pentru angajarea unui terapeut care să asiste copilul victimă sau autor pe parcursul unei perioade de timp - servicii de tip shadow;
- activități de combatere a discursului instigator la ură, a discriminării, a marginalizării, a normelor sociale care favorizează violența;
- activități de mediere a conflictelor, prin abordări restaurative - excepție victimele violenței de gen;
- transferul la o altă clasă/formațiune de studiu, în cazul elevilor victime ale unor situații de violență, la solicitarea părinților/reprezentanților legali.

Sancțiunile care pot fi aplicate elevilor conform Legii nr. 198/2023 (Parlamentul României, 2023), în funcție de gravitatea faptelor, sunt:

- * observație individuală;
- * muștrare scrisă;
- * retragerea temporară sau pe durata întregului an școlar a burselor de care beneficiază elevul;
- * mutarea disciplinară la o clasă paralelă din aceeași unitate de învățământ;
- * suspendarea elevului pe o durată limitată de timp;
- * preavizul de exmatriculare;
- * exmatricularea cu drept de reînscrisoare, în anul școlar următor, în aceeași unitate de învățământ;
- * exmatricularea cu drept de reînscrisoare, în anul școlar următor, în altă unitate de învățământ;
- * exmatricularea fără drept de reînscrisoare pentru elevii din învățământul postliceal.

3.5. Evaluarea intervenției în situațiile de bullying școlar

Evaluarea intervențiilor în cazurile de bullying școlar este o componentă importantă în asigurarea eficienței măsurilor implementate și în prevenirea recidivelor. Conform Ordinului Ministerului Educației nr. 6235/2023, procesul de gestionare a unui caz de bullying nu se încheie odată cu aplicarea sancțiunii sau măsurii de sprijin, ci presupune etape ulterioare de urmărire a evoluției și de reevaluare a situației, printr-o abordare colaborativă și centrată pe elev (Ministerul Educației, 2023).

Pot fi considerate 2 etape în evaluare:

- a) Urmărirea evoluției - monitorizarea atentă a comportamentului tuturor actorilor implicați (victima, autorul și martorii) după aplicarea măsurilor de intervenție. Rolul principal revine dirigintelui, consilierului școlar și membrilor Comisiei pentru Prevenirea și Eliminarea Violenței

(CPEV), care trebuie să verifice dacă mediul școlar a devenit mai sigur, dacă relațiile dintre elevi s-au îmbunătățit și dacă elevii afectați primesc sprijin adecvat (Ordinul nr. 6235/2023, art. 7.25).

b) Reevaluarea situației - o revizuire a măsurilor aplicate, analizând dacă acestea au avut rezultatele scontate sau dacă este necesară ajustarea intervenției. Acest proces este bazat pe colectarea de date din mai multe surse (observații directe, chestionare aplicate elevilor, interviuri cu părinții etc.) și presupune reluarea consultărilor între cadrele didactice, consilierul școlar și familie (Rigby, 2017).

Pentru o analiză sistematică, se poate utiliza o Matrice de Evaluare a Succesului Intervenției care urmărește satisfacerea următorilor indicatori:

1. *Reducerea comportamentelor agresive* - se evaluează dacă frecvența și intensitatea comportamentelor de tip bullying au scăzut. Observațiile directe, notele profesorilor și autoevaluările elevilor sunt surse relevante de date (Olweus, 1993).
2. *Creșterea siguranței percepute de elevi* - un indicator esențial este sentimentul de securitate resimțit de către elevi. Se poate măsura prin aplicarea de chestionare privind climatul școlar (UNESCO, 2019).
3. *Implicarea actorilor (profesori, părinți, consilieri)* - evaluarea implicării se referă la gradul în care actorii educaționali cooperează, răspund solicitărilor și participă la procesul de prevenție și intervenție. Angajamentul susținut este esențial pentru eficiența intervenției (Beran & Li, 2007).
4. *Sprijin pentru victimă și martori* - se analizează dacă victima și martorii au acces la consiliere psihologică, dacă sunt incluși în activitățile școlare și dacă li se oferă un cadru în care pot raporta recidive sau alte forme de abuz fără teamă de represalii (Bradshaw et al., 2015).

Evaluarea intervenției în cazurile de bullying este un proces continuu, ce presupune responsabilitate instituțională și colaborare între toți actorii educaționali. Urmărirea evoluției și reevaluarea situației sunt pași esențiali care asigură că măsurile luate contribuie la construirea unui mediu școlar sigur și incluziv. Utilizarea unei Matrice de Evaluare a Succesului facilitează o abordare sistematică și transparentă, contribuind la dezvoltarea unei culturi școlare reziliente și empatică.

Modul 4 – Raportare și colaborare instituțională

4.1. Cadrul legal al legislației anti-bullying

România a realizat progrese semnificative în direcția reglementării legale a acestui comportament printr-un cadru legislativ complex, menit să ofere prevenție, intervenție și protecție în fața violenței psihologice.

Legea educației naționale nr. 1/2011 și completarea prin Legea nr. 221/2019

Un pas legislativ semnificativ în vederea legiferării combaterii hărțuirii școlare a fost completarea legii educației naționale nr. 1/2011 cu legea nr. 221/2019, care a introdus în mod oficial conceptul de „bullying” în legislația educațională românească. Aceasta definește violența psihologică (bullying-ul) ca „acțiunea sau seria de acțiuni fizice, verbale sau relaționale, repetate, care au drept scop sau efect excluderea, marginalizarea ori umilirea unei persoane în cadrul relațiilor sociale din unitatea de învățământ” (Legea nr. 221/2019, art. I, pct. 4).

Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar

Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar a instituit, prin articolul 65, obligația ca în termen de șase luni de la intrarea în vigoare să fie aprobat Planul Național de Combateră a Violenței Școlare de către Guvern, menit să prevină și să reducă manifestările de violență verbală, fizică, psihologică (inclusiv bullying), emoțională, sexuală, socială, culturală și cibernetică, precum și orice alte comportamente ce afectează sănătatea sau integritatea elevilor și a personalului didactic (Legea nr. 198/2023, art. 65, alin. (1)-(2)). De asemenea, legea prevede ca unitățile de învățământ să elaboreze, în colaborare cu elevii, părinții și instituțiile locale abilitate, planuri concrete de prevenție și reducere a violenței, pe baza evaluării climatului școlar și în conformitate cu regulamentul de organizare și funcționare preuniversitar (Legea nr. 198/2023, art. 65, alin. (3)). În plus, regulamentul de ordine interioară al fiecărei școli trebuie să cuprindă prevederi clare privind sesizarea anonimă a cazurilor de violență și măsuri de sprijin psihologic pentru victime (Parlamentul României, 2023; Ministerul Educației, 2023).

Legea nr. 198/2023 privind învățământul preuniversitar aduce o serie de modificări semnificative în domeniul prevenirii și combaterii violenței școlare și al bullyingului, comparativ

cu cadrul anterior reglementat de Legea nr. 221/2019 și normele metodologice aferente din 2020. În timp ce legislația anterioară definea „violența psihologică – bullying” drept o acțiune sau serie de acțiuni cu intenție și dezechilibru de putere, care produc suferință și afectează climatul educațional (Ministerul Educației, 2020), noua lege extinde și detaliază conceptul, incluzând explicit formele de violență verbală, fizică, emoțională, culturală, socială, cibernetică și sexuală, subliniind caracterul complex și interconectat al fenomenului (Legea nr. 198/2023, art. 65).

Totodată, noul cadru legislativ impune obligația elaborării Planului Național de Combatere a Violenței Școlare, cu valabilitate trienală, care să stabilească măsuri integrate de prevenire, intervenție și monitorizare la nivel național și local. Unitățile de învățământ sunt obligate să elaboreze planuri concrete de prevenire a violenței și a bullyingului, pe baza unei evaluări periodice a climatului școlar, în colaborare cu elevii, părinții, autoritățile locale și serviciile de asistență socială (Legea nr. 198/2023, art. 65, alin. 3). Această prevedere marchează o tranziție de la abordarea predominant preventiv-informativă, specifică cadrului anterior, la una participativă și comunitară, orientată spre intervenție timpurie și responsabilitate instituțională partajată.

De asemenea, Legea nr. 198/2023 introduce un cadru mai riguros privind managementul cazurilor de violență, prin corelarea cu Procedura privind managementul cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor, preșcolarilor și elevilor (Ordinul ministrului educației nr. 6235/2023). Aceasta stabilește etape clare de sesizare, documentare, intervenție și monitorizare, precum și măsuri de sprijin psihologic pentru victime. Spre deosebire de reglementările anterioare, legea actuală califică explicit faptele de violență fizică sau verbală comise de personalul didactic drept abateri disciplinare, prevăzând sancțiuni clare și proporționale (Legea nr. 198/2023, art. 210).

Ordinul nr. 4343/2020 și metodologia de prevenire și intervenție

Ordinul Ministerului Educației nr. 4343/2020 a aprobat metodologia-cadru privind prevenirea și combaterea violenței psihologice-bullying în mediul școlar. Acest document stabilește măsuri concrete pentru prevenirea bullying-ului, inclusiv responsabilitățile cadrelor didactice, organizarea activităților educaționale și procedurile de intervenție și raportare. Documentul promovează formarea Comisiei anti-bullying la nivelul fiecărei școli și instruirea personalului (Ministerul Educației, 2020).

Ordinul nr. 6235/2023: Managementul cazurilor de violență

Actualizat în contextul noilor realități sociale, Ordinul Ministerului Educației nr. 6235/2023 stabilește Procedura privind managementul cazurilor de violență asupra elevilor și personalului în unitățile de învățământ, inclusiv cazurile de bullying. Ordinul prevede pași clari: observarea, documentarea, raportarea și intervenția, precum și responsabilități detaliate pentru consilierul școlar, profesori, conducerea școlii și părinți (Ministerul Educației, 2023).

Planul Național de Combattere a Violenței Școlare

Planul Național de Combattere a Violenței Școlare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1.065/28 august 2024 (publicată în Monitorul Oficial nr. 881 bis), reprezintă o reacție strategică la prevederea art. 65 din Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023, care impune elaborarea unei abordări complexe pentru prevenirea și reducerea formelor variate de violență (verbală, fizică, emoțională, culturală, cibernetică etc.) în școli. Planul are o valabilitate de trei ani, stabilește ca obiectiv crearea unui mediu sigur, primitor și susținător pentru elevi, cadre didactice și părinți, și introduce un set integrat de măsuri: consolidarea capacității instituționale, formarea personalului, managementul cazurilor de violență, implementarea mecanismelor de sesizare și informare, precum și implicarea comunității școlare într-o abordare preventivă și participativă (Guvernul României, 2024; Legea nr. 198/2023, art. 65).

Regulamente interne și ROFUIP

Pe lângă legislația națională, Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP, actualizat prin OMEC nr. 4183/2022) prevede norme de comportament și sancțiuni pentru abaterile de la disciplina școlară, inclusiv pentru comportamentele de tip bullying. Regulamentele interne ale școlilor trebuie să fie armonizate cu aceste prevederi, asigurând coerență și aplicabilitate practică (Ministerul Educației, 2022).

Statutul elevilor din România

Statutul elevilor din România, consolidat prin Legea Educației Naționale nr. 198/2023, include prevederi clare care vizează prevenirea și sancționarea violenței școlare, inclusiv a fenomenului de bullying (Legea nr. 198/2023, art. 107; art. 106) și interzicerea muștrării elevilor în fața clasei sau a școlii în orice context (Legea nr. 198/2023, art. 107 alin. (7)). Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 221/2019 pentru prevenirea violenței psihologice-bullying, completate de Legea nr. 198/2023, cer ca fiecare școală să înființeze un grup de acțiune

anti-bullying, compus din reprezentanți ai conducerii școlii, profesori, elevi, părinți și autorități locale, care să identifice, să intervină și să monitorizeze cazurile de bullying și cyberbullying (Ministerul Educației și Cercetării, 2020). În plus, sancțiunile disciplinare pentru elevi prevăzute de Legea nr. 198/2023 includ observație individuală, mustrare scrisă sau alte măsuri proporționale cu gravitatea abaterii, cu obligația informării părinților și asigurării consilierii psihologice când este cazul (Legea nr. 198/2023, art. 107 alin. (5), alin. (12)).

Codul Penal și Codul Civil

În cazuri grave, comportamentele de bullying pot intra sub incidența Codului penal, în funcție de forma de manifestare (amenințare, hărțuire, loviri sau alte violențe). De asemenea, Codul civil prevede dreptul la demnitate, integritate psihică și fizică, ceea ce permite inițierea unor acțiuni în justiție pentru repararea prejudiciilor morale sau materiale cauzate de bullying (Codul civil, art. 72–73; Codul penal, art. 206, 193).

Cadrul legal românesc oferă o arhitectură solidă pentru prevenirea și combaterea bullying-ului în școli, dar succesul intervențiilor depinde de aplicarea consecventă a legislației, de formarea cadrelor didactice și de implicarea activă a tuturor actorilor educaționali. O cultură școlară bazată pe respect și incluziune se construiește nu doar prin norme, ci și prin atitudini și practici coerente.

4.2. Etapele raportării și rolul instituțiilor

Cadrul legislativ românesc reglementează clar procedura de raportare și intervenție în cazul situațiilor de bullying. Cadrele didactice au responsabilitatea de a identifica, documenta și raporta aceste cazuri, utilizând instrumente specifice și colaborând cu instituțiile abilitate pentru a asigura protecția copilului.

Conform Ordinului Ministerului Educației nr. 6235/2023, care reglementează managementul cazurilor de violență în unitățile de învățământ, etapele raportării cazurilor de bullying includ:

a) *Observarea și documentarea* – cadrele didactice au obligația de a observa comportamentele de tip bullying și de a completa o fișă de observare/raportare, care conține detalii despre incident (data, locul, participanții, descrierea comportamentului, consecințele asupra victimei).

b) Raportarea internă – incidentul este raportat conducerii școlii și consilierului școlar. Conducerea activează Comisia pentru prevenirea și eliminarea violenței din unitatea de învățământ, care analizează gravitatea cazului și decide măsurile educative sau disciplinare (Ministerul Educației, 2023, art. 13).

c) Raportarea externă – în funcție de severitate:

- Poliția este sesizată în cazul faptelor care pot constitui infracțiuni (e.g., loviri, amenințări, șantaj).
- DGASPC (Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului) este informată dacă victima este în pericol, iar părinții nu asigură protecția necesară.
- Inspectoratul Școlar Județean (ISJ) monitorizează implementarea politicilor anti-bullying și oferă suport metodologic și instituțional.

Rolul instituțiilor implicate:

Inspectoratul Școlar Județean (ISJ) are atribuții de supervizare și sprijin în implementarea planurilor anti-violență la nivelul școlilor și poate dispune verificări în cazurile de neintervenție sau neraportare (Ministerul Educației, 2023, Anexa 2).

Poliția are competența legală de a investiga faptele penale. În cazul minorilor, implicarea sa vizează atât protecția victimei, cât și medierea sau sancționarea comportamentelor agresive. Poliția este sesizată prin apel la 112 sau prin dispeceratul subunităților de poliție, astfel că cel mai apropiat polițist se va prezenta la școală în cel scurt timp posibil. Măsuri/activități specifice Poliției:

- controlul corporal;
- controlul bagajelor;
- conservarea probelor;
- aplicarea de sancțiuni contravenționale;
- audierea autorilor, victimelor și martorilor;
- conducerea persoanelor implicate la sediul subunității de poliție.

În urma situației de bullying structura pentru siguranța școlară va realiza, după caz, o analiză a acestuia. Reținerea și arestarea preventivă pot fi luate față de minor numai în mod excepțional, numai dacă efectele pe care privarea de libertate le-ar avea asupra personalității și dezvoltării acestuia nu sunt disproporționate față de scopul urmărit prin luarea măsurii.

DGASPC evaluează situația familială și poate interveni cu măsuri de protecție specială dacă mediul familial este abuziv, neglijent sau inadecvat (Legea nr. 272/2004, art. 94–98). Serviciile publice de asistență socială sunt sesizate prin apel la 119. Dacă situația sesizată la 119 este încadrată ca urgență (abuz sexual, munci intolerabile și trafic de minori, copilul refuză să meargă acasă), DGASPC trimite echipa mobilă (asistent social/psiholog de la DGASPC) la unitatea de învățământ pentru evaluarea inițială și gestionarea situației la fața locului, în maxim o oră.

În situațiile care nu reprezintă o urgență, reprezentanții SPAS, la solicitarea DGASPC, realizează evaluarea inițială a situației în maximum 72 de ore de la înregistrarea cazurilor la DGASPC.

După înregistrarea cazului la DGASPC în urma sesizării la 119, directorul DGASPC desemnează un manager de caz, care va constitui o echipă multidisciplinară și interinstituțională, potrivit prevederilor HG 49/2011 (asistent social, psiholog, medic, polițist, jurist, cadru didactic).

Echipa multidisciplinară și interinstituțională, sub coordonarea managerului de caz:

- evaluează cazul;
- elaborează, aplică și monitorizează Planul de reabilitare și reintegrare socială

DGASPC și furnizorii privați pot oferi servicii specializate pentru copii și familia/famiile acestora în cadrul centrelor de consiliere pentru copiii abuzați, neglijăți, exploatați, centrelor de consiliere pentru copiii victime ale traficului, centrelor de prevenire a abuzului, neglijării, exploatării copilului, iar în lipsa acestora - centrelor de consiliere pentru părinți și copii, centrelor de zi.

4.3. Exemplu de bune practici

Organizația Salvați Copiii s-a implicat în diverse programe de prevenție a bullying-ului în unitățile de învățământ. Exemplul de bune practici care ne-a atras atenția este programul “Școli fără bullying”.

Programul național de prevenire a bullyingului inițiat de organizația Salvați Copiii se adresează întregii comunități școlare – elevi, cadre didactice și părinți – și este implementat în peste 168 de școli din România (Salvați Copiii, n.d.). Obiectivul programului “Școli fără bullying” este construirea unui climat școlar sigur și pozitiv, prin instruirea cadrelor didactice în

metode de disciplină pozitivă, informarea părinților și elevilor, precum și implicarea directă a acestora în acțiuni de prevenție.

Până în prezent, peste 5.600 de elevi, 804 profesori și 947 de părinți au participat activ la activități educaționale și de consiliere, menite să crească nivelul de conștientizare și să promoveze aplicarea eficientă a regulilor anti-bullying (Salvați Copiii, n.d.). De asemenea, 320 de elevi, în special din gimnaziu și liceu, au fost formați ca ambasadori anti-bullying, implicându-se activ în inițiative de informare și mobilizare a colegilor prin grupuri de acțiune în școală (Salvați Copiii, n.d.).

De asemenea, platforma educațională www.scolifarabullying.ro a oferit sprijin specializat pentru peste 400 de copii, părinți și profesioniști, facilitând accesul la resurse și consiliere pentru reducerea comportamentelor de tip bullying (Salvați Copiii, n.d.).

În efortul de consolidare a unui climat educațional sigur și incluziv, un număr de 200 de specialiști din cadrul Birourilor de Siguranță Școlară au beneficiat de formare profesională prin sesiuni online axate pe prevenirea fenomenului de bullying în mediul școlar (Salvați Copiii, n.d.). Această instruire contribuie la dezvoltarea capacității de intervenție proactivă și eficientă în unitățile de învățământ.

Pentru sprijinul direct al cadrelor didactice, a fost elaborat ghidul educațional „Săptămâna Toleranței” (Salvați Copiii, 2024), un instrument didactic menit să promoveze valorile acceptării, empatiei și coeziunii în rândul elevilor. Resursa încurajează profesorii să creeze comunități educaționale bazate pe relații pozitive și respect reciproc.

Complementar acestor eforturi, Salvați Copiii România derulează campania națională „Dreptul la pauză fără bullying”, care integrează acțiuni de informare, advocacy și implicare comunitară. Campania se bucură de sprijinul a peste 15 influenceri, 200 de voluntari și 800 de elevi ambasadori anti-bullying, activi în promovarea comportamentului non-violent în școlile din întreaga țară (Salvați Copiii, n.d.).

Totodată, prin organizarea evenimentelor regionale dedicate actorilor educaționali, campania își propune să întărească răspunsul instituțional la nevoia urgentă a copiilor de a învăța într-un mediu lipsit de frică și intimidare.

Prin combinarea formării profesionale, resurselor educaționale și implicării comunitare, aceste inițiative oferă un model integrat de acțiune împotriva bullyingului în școală, sprijinind cadrele didactice în rolul lor esențial de promotori ai siguranței și incluziunii.

Modul 5 – Suport pentru victime și martori

5.1. Impactul bullying-ului

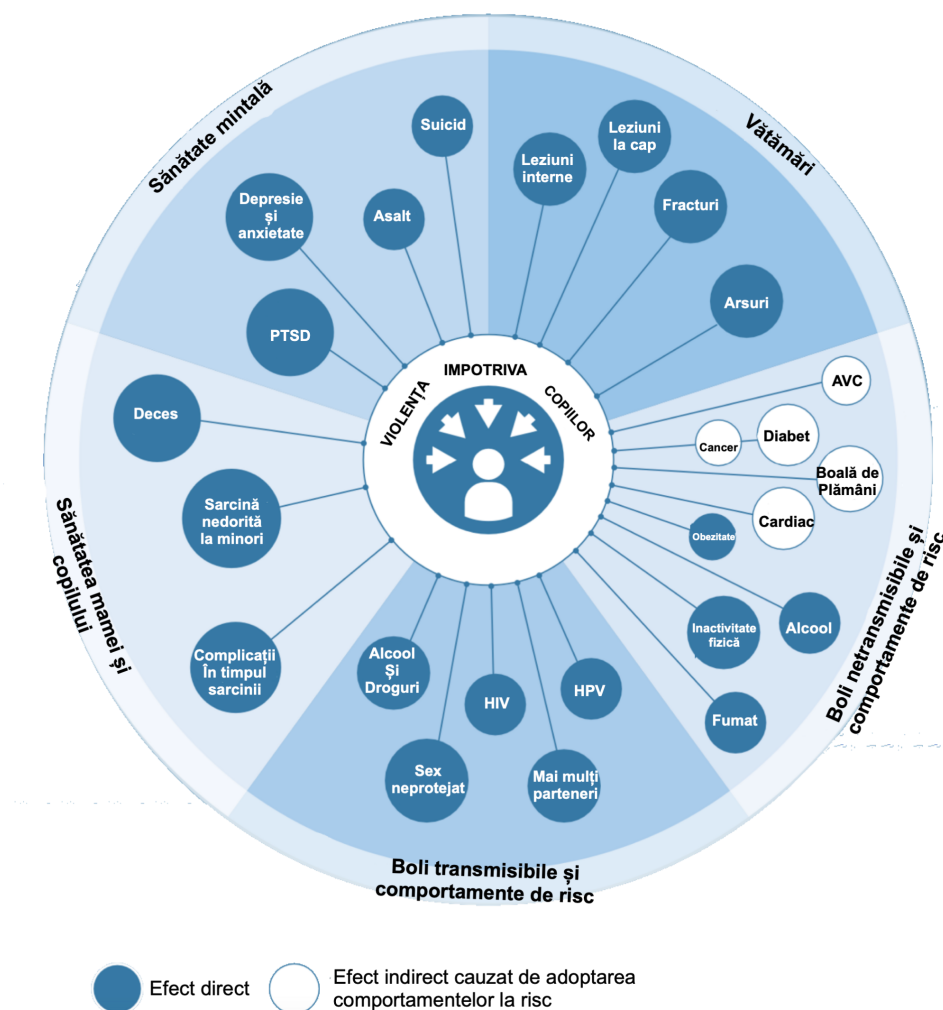
Numeroase studii longitudinale au arătat că bullying-ul are consecințe psihologice semnificative nu doar asupra victimelor, ci și asupra agresorilor și martorilor. Înțelegerea acestor efecte este esențială pentru cadrele didactice, care joacă un rol crucial în prevenirea și intervenția eficientă în cazurile de bullying.

Desigur, cel mai mare impact poate fi observat asupra victimelor. Victimele bullying-ului se confruntă adesea cu o gamă largă de probleme psihologice, inclusiv anxietate, depresie, stimă de sine scăzută și izolare socială. Studiile arată că elevii care sunt frecvent intimidați sunt de aproape trei ori mai predispuși să se simtă excluși la școală și de peste două ori mai susceptibili să absenteze, comparativ cu colegii lor (UNESCO, 2024). În cazurile severe, bullying-ul poate duce la tulburări de stres post-traumatic (PTSD) și idei suicidare (Zhao et al., 2023).

Agresorii nu sunt imuni la consecințele negative ale comportamentului lor intimidant. Pe termen lung, aceștia prezintă un risc crescut de a dezvolta tulburări de personalitate antisocială și de a se angaja în comportamente infracționale, inclusiv violență domestică (UNESCO, 2024). De asemenea, există o corelație între comportamentul agresiv în școală și problemele de sănătate mintală în viața adultă, cum ar fi depresia și abuzul de substanțe (UNESCO, 2024).

Martorii bullying-ului pot experimenta sentimente de neputință, frică și vinovăție. Observarea repetată a actelor de violență poate duce la anxietate, depresie și tulburări de somn (Wang et al., 2024). În plus, martorii care nu intervin pot dezvolta un sentiment de culpabilitate și pot fi influențați negativ în ceea ce privește normele sociale și comportamentele acceptabile (UNESCO, 2024).

O imagine de ansamblu a influenței asupra celor implicați în acțiuni de intimidare, fie că sunt victime, agresori sau martori, a fost realizată de Organizația Mondială a Sănătății (World Health Organisation, 2019) și poate fi găsită mai jos:

5.2. Ascultarea activă

“Vorbitul este o necesitate. A asculta este o artă.” Goethe

Ascultarea activă este o strategie specifică pe care o putem folosi pentru a-i sprijini pe elevi atunci când au nevoie să identifice și să exprime ceea ce simt și de ce. Înseamnă că ei sunt capabili să vorbească cu tine într-un mod încurajator, neconflictual. Acest demers îi va conduce la posibilitatea de a vorbi despre emoțiile pe care le trăiesc, în loc să le manifeste direct. Îi ajută să-și identifice emoțiile - atât cele pozitive cât și cele negative - și să exprime ceea ce simt.

Atunci când copiii se simt ascultați, se simt imediat speciali și, în consecință, tind să își ajusteze atitudinea, atât față de ei înșiși, cât și față de ceilalți. Ei se simt valorizați, nu mai sunt defensivi, mai puțin dominatori, ci mai flexibili și mai deschiși. Le crește predispoziția și dorința de a-i asculta pe ceilalți. Prin urmare, ascultarea activă este un mod important pentru creșterea

empatiei și consolidarea legăturilor emoționale în procesul educațional școlar, și anume între profesor/învățător și fiecare elev în parte. Această legătură empatică permite elevilor să se simtă confortabil în a-și transmite experiențele și emoțiile într-un mod constructiv și facilitează o relație echilibrată între ascultare, înțelegere și respect reciproc, consolidând legătura și promovând o comunicare mai asertivă.

Ascultarea activă nu înseamnă să rezolvăm problemele sau să judecăm. În calitate de adult, răspundem pur și simplu la sentimentele elevului, mai degrabă decât să ne concentrăm asupra comportamentelor pe care le-ar putea manifesta. Mai exact, ascultarea activă permite școlarilor să-și recunoască sentimentele și de a-i face să știe că sunt înțeleși, chiar dacă nu suntem de acord cu comportamentul lor.

Cum ascultăm activ:

- ❖ Găsiți timp pentru a asculta cu adevărat elevul, fără să-l facem să se simtă grăbit sau presat;
- ❖ Găsiți un spațiu “sigur”, care să fie retras, deoarece elevii se pot enerva sau întrista;
- ❖ Evitați să judecați ceea ce se spune și asigurați-vă că vă concentrați pe înțelegerea sensului discursului vorbitorului;
- ❖ Rămâneți relaxați, concentrați-vă asupra copilului care vorbește și mențineți contactul vizual;
- ❖ Acordați atenție limbajului/ comportamentului nonverbal;
- ❖ Ascultați până la sfârșit;
- ❖ Ascultați cu empatie pentru a înțelege punctul de vedere al vorbitorului;
- ❖ Lăsați-i să spună ceea ce vor să spună - nu întrerupeți și așteptați ca elevul să termine, în cazul în care aveți întrebări sau ceva de spus;
- ❖ Încercați să nu-i ghidați și nu terminați propozițiile vorbitorului;
- ❖ Eliminați distragerile din mediul înconjurător sau ignorați-le;
- ❖ Rezistați la distrageri;
- ❖ Oferiți feedback pozitiv;
- ❖ Trageți concluzii și exprimați-vă opiniile doar la sfârșit;
- ❖ Nu vă gândiți/planificați un răspuns în timp ce ascultați elevul;
- ❖ Oferiți feedback (feedback pozitiv) și puneți întrebări relevante pentru a vă arăta interesul;
- ❖ Ascultați răspunsul;
- ❖ Nu doriți întotdeauna să aveți ultimul cuvânt;
- ❖ Rezumați și încercați să vedeți diferitele conexiuni din discursul vorbitorului;

- ❖ Folosiți mijloace verbale pentru a-l încuraja;
- ❖ Folosiți mijloace non-verbale pentru a sprijini elevul;
- ❖ În cele din urmă, nu uitați că ascultarea activă este o abilitate care poate fi dezvoltată prin practică.

Mijloace verbale de ascultare activă:

- * Întărire pozitivă: utilizarea de cuvinte și fraze pozitive, precum „Adevărat”, «Da», „Foarte bine”, „Înțeleg” etc.
- * Reamintirea: reamintirea detaliilor despre vorbitor și a ideilor exprimate în discurs pentru a încuraja vorbitorul să continue să vorbească.
- * Întrebări și clarificări: prin adresarea de întrebări relevante, este posibil ca vorbitorul să creadă că ascultătorul este interesat de discurs și să se asigure că mesajul vorbitorului a fost recepționat corect. Punerea de întrebări deschise asigură o mai bună clarificare.
- * Întrebări deschise: acestea sunt cele care necesită mai multă gândire și, ca răspuns, mai mult decât un simplu cuvânt (da, nu).
- * Reflecție: se bazează pe repetarea atentă a ceea ce a spus vorbitorul pentru a demonstra înțelegerea.

Mijloace non-verbale de ascultare activă:

- * Zâmbiți: un zâmbet poate fi o declarație puternică care arată că mesajele sunt auzite și înțelese și indică, de asemenea, că sunteți bine pregătit, de încredere și cooperant.
- * Contactul vizual: menținerea contactului vizual poate fi un semnal puternic de încurajare a celui care vorbește.
- * Postura: adoptați o postură corporală deschisă și receptivă, picioarele nu trebuie să fie încrucișate și brațele deschise cu gesturi ale mâinilor.
- * Ogîndirea: începeți prin a observa mimica și gesturile fizice ale elevului și apoi faceți aceleași gesturi.
- * Distragerea atenției: este necesar să se evite privitul la ceas sau la telefon, jocul cu părul sau jocul cu degetele.

5.3. *Intervenție de sprijin în situație de bullying*

Intervențiile eficiente necesită o abordare comprehensivă, care să includă sprijinul pentru victimă, reabilitarea agresorului și activarea martorilor.

Sprijinul pentru victimele bullying-ului - acestea pot experimenta anxietate, depresie și scăderea performanței școlare. Este esențial ca școlile să ofere consiliere psihologică și să creeze un mediu sigur și incluziv. Programele de suport între egali, cum ar fi modelul de „peer supporter” promovat de UNESCO, pot facilita integrarea socială a victimelor și reducerea sentimentului de izolare (UNESCO, 2021).

Mesaje-cheie care ar trebui spuse copiilor victime:

- Nu ești responsabil pentru comportamentul unui copil agresor. Nu este vina ta.
- Nu răspunde la intimidare sau agresiune prin cedare, supărare sau luptă înapoi - acest lucru încurajează copilul agresor. În schimb, rămâi calm și fii afirmativ.
- Uneori, cel mai bun răspuns este niciun răspuns – doar pleacă.
- Cere ajutor de la un adult de încredere. Adulții te pot ajuta să descoperi noi modalități de a răspunde la intimidare.

Intervenția asupra agresorilor - aceștia pot manifesta comportamente violente din diverse motive, inclusiv probleme emoționale sau influențe negative din mediul familial. Intervențiile trebuie să vizeze dezvoltarea empatiei și gestionarea emoțiilor. Programul Olweus, implementat în mai multe țări, a demonstrat eficiență în reducerea comportamentelor agresive prin restructurarea mediului școlar și promovarea comportamentelor pozitive (Olweus, 1993).

Mesaje-cheie care ar trebui spuse copiilor care intimidează (Turchină, n.d.):

- Oprește imediat intimidarea;
- Comportamentele de intimidare nu vor fi tolerate;
- Bullying-ul rănește victima și pe tine;
- Bullying-ul oferă un exemplu rău pentru alții copii;
- Bullying-ul poate provoca pierderea de prieteni;
- Fiecare copil merită să fie tratat cu respect;
- Există alte modalități de rezolvare a problemelor;

- Cere ajutor adulților dacă te simți supărat sau furios, ori dacă nu știi cum să oprești intimidarea.

Activarea martorilor - aceștia joacă un rol crucial în dinamica bullying-ului. Studiile arată că intervenția martorilor poate opri bullying-ul în 57% din cazuri în mai puțin de 10 secunde (Torgal et al., 2021). Programele educaționale care dezvoltă autoeficacitatea și empatia pot transforma martorii pasivi în apărători activi ai victimelor (Salmivalli, 2014).

Mesaje-cheie care ar trebui spuse copiilor martori (Turchină, n.d.):

- Implicarea ta face diferența. Nu sta doar în picioare și privi scena în liniște.
- Ia atitudine și apără persoana care este intimidată. Dacă te simți în siguranță, spune-i agresorului să se oprească. Utilizează fraze precum „Încetează să tachinezi!”, „Nu te lupta!”, „Lasă-l în pace!” și „Nu este amuzant!”
- Nu te alătura agresorului. Nu râde de copilul intimidat și nu participă la tachinări, la hărțuiri sau la luptă. Acest lucru încurajează agresorul să continue și poate înrăutăți situația.
- Ajută victima să se îndepărteze. O victimă poate fi speriată să plece de la sine, dar va face acest lucru cu ajutorul unui prieten.
- Încurajează alți participanți să ajute copilul intimidat. Spune-le să nu se alătore agresorului.
- Cere ajutor de la un adult de încredere. Raportează incidentul de intimidare.
- După aceea, spune-i victimei că îți pare rău de ceea ce s-a întâmplat. Încurajează victima să discute cu un adult și oferă-te să mergi cu ea.
- Include/invită copilul victimă în activități.

5.4. Colaborarea cu părinții în situație de bullying

În literatura de specialitate privind bullying-ul, accentul este pus predominant pe victime, agresori și martori, în timp ce impactul asupra părinților copiilor implicați în comportamente de intimidare rămâne mult prea puțin analizat. Margaret R. Kohut (2007) subliniază în mod pertinent faptul că părinții, în special cei ai copiilor agresori, suferă consecințe emoționale profunde, fiind adesea marginalizați și stigmatizați de comunitate. Mamele, în particular, tind să interiorizeze comportamentul negativ al copilului care a agresat un alt copil, asumându-și vina și simțind

rușine, în timp ce tații întâmpină dificultăți în a distinge între mândria față de presupusa masculinitate a copilului și condamnarea agresiunii dovedită de acesta. Astfel, părinții devin actori vulnerabili într-un cerc vicios al suferinței psihologice.

Kohut (2007) evidențiază, de asemenea, faptul că eșecul părinților de a gestiona eficient comportamentele agresive ale copiilor poate contribui la apariția depresiei clinice și, în cazuri extreme, chiar la destrămarea căsniciei. În comunitățile restrânse, rușinea socială este amplificată de stigmatul public, unde părinții sunt adesea percepuți drept responsabili morali ai acțiunilor copiilor lor. Această presiune socială poate duce la izolare, autoînvinovățire și lipsa căutării de sprijin specializat. Lucrarea lui Kohut atrage astfel atenția asupra nevoii de includere a părinților în strategiile de prevenție și intervenție în cazurile de bullying, nu doar ca supraveghetori, ci și ca beneficiari ai unor intervenții de suport psihologic și educațional.

Importanța colaborării școală-familie

Conform normelor metodologice pentru aplicarea Legii nr. 221/2019 privind prevenirea și combaterea violenței psihologice-bullying, cadrele didactice au responsabilitatea de a colabora cu părinții în vederea prevenirii și intervenției în cazurile de bullying. Această colaborare presupune informarea părinților despre serviciile oferite de școală, ameliorarea relațiilor părinte-copil și implicarea părinților în activități de prevenire (Ministerul Educației, 2020).

Strategii de colaborare eficientă cu părinții în situație de bullying:

- a) *Comunicare deschisă și constantă* - cadrele didactice trebuie să mențină un dialog continuu cu părinții, informându-i despre comportamentul și progresul copiilor lor. Această comunicare facilitează identificarea timpurie a eventualelor probleme și permite intervenții prompte.
- b) *Implicarea părinților în activități școlare* - proiecte precum „Profesor pentru o oră” sau „Proiecte de familie” au demonstrat eficiența în reducerea cazurilor de bullying, prin consolidarea relațiilor dintre părinți, elevi și cadrele didactice (Șerban, 2021).
- c) *Educația parentală*: Organizarea de ateliere și sesiuni de formare pentru părinți pe teme legate de bullying, dezvoltare emoțională și comunicare eficientă contribuie la creșterea gradului de conștientizare și la dezvoltarea abilităților necesare pentru a sprijini copiii în mod adecvat.

Rolul consilierului școlar în colaborarea cu părinții

Consilierul școlar are un rol crucial în facilitarea colaborării între școală și familie. Acesta oferă consiliere individuală și de grup pentru elevi, sprijin pentru părinți și coordonează

intervențiile în cazurile de bullying. De asemenea, consilierul școlar colaborează cu cadrele didactice pentru a dezvolta strategii eficiente de prevenire și intervenție (Ministerul Educației, 2020).

Colaborarea strânsă între cadrele didactice și părinți este esențială pentru prevenirea și combaterea bullying-ului în școli. Prin comunicare deschisă, implicare activă și sprijin reciproc, se poate crea un mediu educațional sigur și sprijinitor, care să favorizeze dezvoltarea armonioasă a elevilor.

5.5. Resurse utile

Telefonul Copilului – Asociația Telefonul Copilului

Resurse disponibile: consiliere telefonică, campanii anti-bullying, materiale educative.

Număr de telefon: 116 111 (gratuit, 24/7)

Website: www.telefonulcopilului.ro

Număr unic de urgență pentru copii 119 - coordonat de DGASPC

Informații suplimentare: La acest număr pot suna copiii aflați în situații de abuz, exploatare sau neglijare, părinții, rudele sau cetățenii care au cunoștință de astfel de cazuri.

Număr de telefon: 119 (gratuit, 24/24 ore)

Website informații suplimentare: <https://dingrijapentrucopii.gov.ro/1/numar-unic-119/>

Organizația Salvați Copii România Filiala Constanța

Website: <https://www.salvaticopiii.ro>

Număr de telefon: +40744360908 / +40752025917

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării

Resurse disponibile: ghiduri tematice, pliante, traininguri gratuite pentru profesori.

Website: www.cncd.ro

Telefon: +40213126578; +40213126579

Ghiduri de bune practici pentru cadre didactice

Salvați Copiii. (2024). *Săptămâna toleranței. Prevenirea bullyingului*. Resursă online [aici](#)

Petrică, S. & Terzi-Barbaroșie, D. (2021). *Antibullying: prevenire și intervenție. Program adresat profesioniștilor*. Terre de hommes. Resursă online [aici](#)

Petrică, S. (2021). *Stop bullying în școală. Program adresat cadrelor didactice*. Resursă disponibilă online [aici](#)

Petrică, S. (2024). *Ghid de activități pentru săptămâna antibullying. Ghid adresat profesioniștilor*. Resursă online [aici](#)

Netzelmann, T.A., Steffan E. & Angelova, M. (2016). *Strategii pentru o clasă fără bullying - Manual pentru profesori și personalul școlar*. Salvați Copiii. Resursă online [aici](#)

Saskatchewan Teachers' Federation. (2012). *Bullying, Violence, Conflict Management, and Safe Schools: A Bibliography of Resources*. Resursă online [aici](#)

Committee for Children, Education.com, National Association of Elementary School Principals. (2021). *20 Questions Parents Ask Principals About Bullying...and How You Can Answer*. Material disponibil [aici](#)

UNESCO. (2009). *Stopping violence in schools: a guide for teachers*. UNESCO. Resursă disponibilă online [aici](#)

Fundația World Vision România & Asociația Vedem Just. (2023). *Abuz asupra copilului - Ghid de protecție cibernetică și de educație juridică*. Resursă disponibilă online [aici](#)

Fundația World Vision România & Asociația Vedem Just. (2023). *Siguranța elevului în online și prevenirea abuzului - Ghid pentru cadrele didactice*. Resursă disponibilă online [aici](#)

Școala Gimnazială Specială Constantin Păunescu & Europass Teacher Academy. (2023). *Ghid de bune practici în identificarea, prevenirea și combaterea fenomenului de bullying în mediul școlar*. Resursă disponibilă online [aici](#)

Liceul Tehnologic Special Vasile Pavelcu, Asociația Demetrius, Telsiu kurciuju ir neprigirdinciuju draugija, Alter Ego, Istituto dei Sordi di Torino, Iteach International Training and Learning Institute. (2022). *Activități creative pentru prevenirea bullying-ului asupra elevilor cu dizabilități*. Resursă disponibilă online [aici](#)

Dumitru A-C., Pagu D., Petrea C. & Chiroiu G. (2020). *Bullying? Recunoaște și fă o schimbare*. Resursă disponibilă online [aici](#)

Popa, D.G. & Nedelcu, M.C. (2025). *Cum să oprești bullying-ul și să schimbi destine. Ghid de prevenire și gestionare eficientă a bullyingului. Elaborat pentru cadrele didactice*. Resursă disponibilă online [aici](#)

Alte resurse utile

Animație Daisy Chain - resursă disponibilă [aici](#)

Website program ENABLE - <https://enable.eun.org/home/>

Video-uri despre bullying realizate de organizația Salvați copiii. Resursă disponibilă [aici](#)

Animație For the Birds - resursă disponibilă [aici](#)

Animație referitoare la managementul conflictului - resursă disponibilă [aici](#)

Bibliografie selectivă

- Baumrind, D. (1991). The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95.
<https://doi.org/10.1177/0272431691111004>
- Beran, T., & Li, Q. (2007). The relationship between cyberbullying and school bullying. *Journal of Student Wellbeing*, 1(2), 15–33. <https://doi.org/10.21913/JSW.v1i2.172>
- Bracken, B.A. (1996). *Handbook of self-concept: Developmental, social, and clinical considerations*. Wiley.
- Bradshaw, C. P., Waasdorp, T. E., & Johnson, S. L. (2015). Overlapping verbal, relational, physical, and electronic forms of bullying in adolescence: influence of school context. *Journal of clinical child and adolescent psychology : the official journal for the Society of Clinical Child and Adolescent Psychology, American Psychological Association, Division 53*, 44(3), 494–508. <https://doi.org/10.1080/15374416.2014.893516>
- Buchanan, L. (2022). *A policy to promote anti-bullying behaviours, prevention and handling incidents of bullying*. Alexandra Primary School.
- CASEL. (2023). *Core SEL competencies. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning*. <https://casel.org/fundamentals-of-sel/>
- Coteanu, I. (2009). *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)*. Academia Română
- Dănilescu, T. (2021). *Școală fără bullying - recomandări pentru prevenirea, identificarea și intervenția în cazurile de bullying în instituțiile de învățământ*. <https://www.unicef.org/moldova/rapoarte/recomand%C4%83ri-pentru-prevenirea-identificarea-%C8%99i-interven%C8%9Bia-%C3%AEn-cazurile-de-bullying>
- Deliu, A. (2015). Adina Mihăilescu, Minimul de trai. Instrument în politicile sociale, București, Editura Academiei Române, 2014, 107 p. *Calitatea Vieții*, 26(3), 307–308. Retrieved from <https://www.revistacalitateavietii.ro/journal/article/view/76>
- Deutsch, M. (1973). *The resolution of conflict: Constructive and destructive processes*. Yale University Press.
- ENABLE. (2016). *About ENABLE (European Network Against Bullying in Learning and Leisure Environments)*. <https://enable.eun.org/home/about.html>
- Espelage, D.L., & Swearer, S.M. (2004). *Bullying in American schools: A social-ecological perspective on prevention and intervention*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Fisher, R., & Ury, W. (1991). *Getting to yes: Negotiating agreement without giving in*. Penguin Books.
- Freepic. (2025). *Sexual harassment icon*. Consultat online pe 23.04.2025 link https://www.freepik.com/icon/sexual-harassment_6174380
- Galtung, J. (2004). *Transcend and transform: An introduction to conflict work*. Pluto Press.
- Gartrell, D.J. (2000). *What the kids said today: Using classroom conversations to become a better teacher*. Redleaf Press.

- Glasl, F. (1982). The process of conflict escalation and roles of third parties. In G. B. J. Bomers & R. B. Peterson (Eds.), *Conflict management and industrial relations*. Springer.
- Guvernul României. (2024). *Hotărârea nr. 1.065/2024 privind aprobarea Planului național de combatere a violenței școlare [Hotărâre de guvern]*. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 881 bis.
- Hirschstein, M., & Frey, K. S. (2006). Promoting behavior and beliefs that reduce bullying: The Steps to Respect Program. In S. R. Jimerson & M. Furlong (Eds.), *Handbook of school violence and school safety: From research to practice* (pp. 309–323). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Hymel, S., & Swearer, S. M. (2015). Four decades of research on school bullying: An introduction. *American Psychologist*, 70(4), 293–299. <https://doi.org/10.1037/a0038928>
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2005). *Teaching students to be peacemakers (4th ed.)*. Interaction Book Company.
- Kohut, M. R. (2007). *The complete guide to understanding, controlling, and stopping bullies & bullying: A complete guide for teachers & parents*. Atlantic Publishing Group.
- Ministerul Educației și Cercetării. (2020). *Ordin nr. 4.343/2020 din 27 mai 2020 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor art. 7 alin. (1¹), art. 56¹ și ale pct. 6¹ din anexa la Legea educației naționale nr. 1/2011, privind violența psihologică - bullying*. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 492 din 10 iunie 2020. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/226679>
- Ministerul Educației și Cercetării. (2022). *Ordin nr. 4183/2022 privind aprobarea ROFUIP*.
- Ministerul Educației și Cercetării. (2023). *Ordin nr. 6235/2023 privind aprobarea Procedurii privind managementul cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor/preșcolarilor/elevilor și personalului unității de învățământ, precum și al altor situații corelate în mediul școlar și al suspiciunii de violență asupra copiilor în afara mediului școlar* (Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 856/22.IX.2023). Consultat 23.04.2025 link https://cdn.edupedu.ro/wp-content/uploads/2023/09/Ordin-6235-Procedura-cazuri-violenta-scolare_MO-856-22-09.pdf
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Blackwell Publishing.
- Olweus, D., & Limber, S. P. (2010). Bullying in school: Evaluation and dissemination of the Olweus Bullying Prevention Program. *American Journal of Orthopsychiatry*, 80(1), 124–134. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01015.x>
- Petrică, S. (2021). *Stop bullying în școală - Program adresat cadrelor didactice*. <https://www.unicef.org/moldova/media/7006/file/Stop%20bullying%20%C3%AEn%20scoal%C4%83.%20Program%20adresat%20cadrelor%20didactice.pdf>
- Petrică, S. & Terzi-Barbaroșie, D. (2021). *Antibullying: prevenire și intervenție. Program adresat profesioniștilor*. Terre de hommes.
- Parlamentul României. (2004). *Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată*. Monitorul Oficial, nr. 159/2014
- Parlamentul României. (2009). *Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată*. Monitorul Oficial nr. 511/2009.

- Parlamentul României. (2009). *Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, republicată*. Monitorul Oficial nr. 510/2009.
- Parlamentul României. (2011). *Legea educației naționale nr. 1/2011*. Monitorul Oficial, nr. 18/2011.
- Parlamentul României (2019). *LEGE nr. 221 din 18 noiembrie 2019 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011*. Monitorul Oficial nr. 929 din 19 noiembrie 2019. Consultat online pe 21.04.2025 link <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/219895>
- Parlamentul României. (2023). *LEGEA nr. 198 din 4 iulie 2023 privind învățământul preuniversitar*. Monitorul Oficial nr. 613 din 5 iulie 2023. Consultat online pe 21.05.2025 link <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/271896>
- Practice school. (2025). *Ascolto attivo e comunicazione aperta*. <https://practice-school.eu/it/part1/module4/>
- Rigby, K. (2017). *Bullying interventions in schools: Six basic approaches*. John Wiley & Sons.
- Rose, C.A., & Espelage, D.L. (2012). Risk and protective factors for school bullying involvement: The role of individual, family, peer, and school characteristics. In S. R. Jimerson, A. B. Nickerson, M. J. Mayer & M. J. Furlong (Eds.), *Handbook of school violence and school safety: International research and practice* (2nd ed., pp. 365–375). Routledge.
- Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15(2), 112–120. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2009.08.007>
- Salmivalli, C. (2014). Participant Roles in Bullying: How Can Peer Bystanders Be Utilized in Interventions? *Theory Into Practice*, 53(4), 286–292. <https://doi.org/10.1080/00405841.2014.947222>
- Salvați Copiii România. (2023). *Semnal de alarmă: Numărul cazurilor de bullying din școli a crescut cu aproape o treime*. https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2023-11/numarul-cazurilor-de-bullying-din-scoli-a-crescut-cu-aproape-o-treime_1.pdf
- Salvați Copiii România. (n.d.). *Prevenirea bullying-ului în școli și grădinițe*. <https://www.salvaticopiii.ro/ce-facem/protectie/protectie-impotriva-violentei/prevenirea-violentei-in-scoala/prevenirea-bullying-ului-in-scoli-si-gradinite>
- Salvați Copiii România. (2024). *Săptămâna Toleranței - Prevenirea Bullying-ului*. https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2024-03/saptamana_tolerantei_-_prevenirea_bullyingului.pdf
- Seeds of Tellers. (2025). *Ascolto attivo*. <https://seedsoftellers.eu/it/resources/ascolto-attivo/>
- The Education Hub. (2019). *Bullying in Primary School*. <https://theeducationhub.org.nz/wp-content/uploads/2020/08/Bullying-in-Primary-School-1.pdf>
- Thomas, K. W., & Kilmann, R. H. (1974). *Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument*. Xicom.
- Torgal, C., Espelage, D. L., Polanin, J. R., Ingram, K. M., Robinson, L. E., El Sheikh, A. J., & Valido, A. (2021). A Meta-Analysis of School-Based Cyberbullying Prevention

- Programs' Impact on Cyber-Bystander Behavior. *School Psychology Review*, 52(2), 95–109. <https://doi.org/10.1080/2372966X.2021.1913037>
- Turchină, T. (n.d.). *Prevenirea bullying-ului*. Universitatea de Stat din Moldova.
- Twinkl. (2025). *Ascultarea activă ghid pentru profesori*. https://www.twinkl.ro/resource/ascultarea-activa-ghid-pentru-profesori-cum-gestionezi-comportamentele-elevilor-rol-mc-1629117784?sign_in=1
- UNESCO. (2019). *Behind the numbers: Ending school violence and bullying*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366483>
- UNESCO. (2020). *Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education – All means all*. UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718>
- UNESCO. (2021). *Violence and bullying in educational settings. The experience of children and young people with disabilities*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378061>
- UNESCO. (2024). *Violence and bullying in schools: UNESCO calls for better protection of students*. <https://www.unesco.org/en/articles/violence-and-bullying-schools-unesco-calls-better-protection-students>
- Valley View High School. (2025). *Bullying*. Consultat online pe 23.05.2025 link <https://valleyview.mvusd.net/resources/health-and-wellness/bullying>
- Wang, X., Shi, L., Ding, Y., Liu, B., Chen, H., Zhou, W., Yu, R., Zhang, P., Huang, X., Yang, Y., & Wu, Z. (2024). School Bullying, Bystander Behavior, and Mental Health among Adolescents: The Mediating Roles of Self-Efficacy and Coping Styles. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, 12(17), 1738. <https://doi.org/10.3390/healthcare12171738>
- World Health Organisation. (2019). *School-based violence prevention: a practical handbook*. World Health Organisation.
- Zhao, N., Yang, S., Zhang, Q., Wang, J., Xie, W., Tan, Y., & Zhou, T. (2023). *School Bullying Results in Poor Psychological Conditions: Evidence from a Survey of 95,545 Subjects*. arXiv. <https://arxiv.org/abs/2306.06552>

Finanțat de Uniunea Europeană. Punctele de vedere și opiniile exprimate aparțin, însă, exclusiv autorului (autorilor) și nu reflectă neapărat punctele de vedere și opiniile Uniunii Europene sau ale Fundației World Vision România. Nici Uniunea Europeană și nici Fundația World Vision România nu pot fi considerate răspunzătoare pentru acestea.